

אדברה בעדוּתִיךְ

באגודה
ובהלכה

פֶּרֶשֶׁת לֶךְ לֶךְ

שיחות ושיעורים מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

אדברה בעדותיך

באגדה
ובהלכה

שיחות ושיעורים מפי הרב אורן נורית שליט"א

מתוך סדרת הספרים אדברה בעדותיך (ה חלקים)

ניתן להשיג בטלפונים 0506491414, 0509013000

למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תכן הענינים

שיחת חזוק לפרשת לך לך

בה' בטחתי לא אמצד - ע"י האמונה והבטחון ילך לבטח דרכו.....ג
להתבונן בנעשה בעולם.....ד
לא תאמר אני העשרתי - אין הפרנסה מ'משלח היד' אלא משמים.....ה
הבט נא השמימה - יתחיל בעבודה וה' יגמור בעדו.....ו
הטוב והמיטיב - חסד מתוך אהבת חסד.....ז
אל נא תהי מריבה - שלא תפרה ותרבה אש המחלוקת.....ח
יבקש את הנדף - הזהירות שלא לפגוע בזולתו.....ט
בידך הכל - העמידה בנסייון מטה לטובה אותו ואת כל העולם.....יז

שהית והטמנת תבשיל מערב שבת ה

לתן על גבי פלטה תבשיל לח, והפלטה תדלק בעוד שעה.....כא
לערות רותחין לתבשיל שמצטמק.....כג
קדחה ריקנית חדשה.....כה
עבר ויצק רותחין לתבשיל שצטמק.....כה
לערות רותחין לתבשיל אחר שהורידהו מהאש.....כו
לומר לגוי בשבת לחמם תבשיל לח.....כו
דברי המשנה ברורה בדין זה - לומר לגוי לחמם דבר לח - אינו לדעת מרן.....ל

◀ עיצוב, עימוד וניקוד | שלמה.נ. | 0504158840

shlomo131375@gmail.com

ניתן להקדיש פרשיות להצלחה ולברכה ולעילוי נשמת וכיו"ב

לפרטים ניתן ליצור קשר בפל': 0506491414, 0509013000

שיחת חזק לפרשת לך לך

**בה' בטחתי לא אִמְעַד - ע"י האמונה והבטחון
ילך לבטח דרכו**

ראיתי בבאר הפרשה (לך לך) שכתב בפרשתנו (יב, ד), 'ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן, ומפרש הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (ד"ה ואברהם) שבדאי הקשה לו לאברהם לעזב את ארצו ומולדתו ובית אביו בהם הרגל כל ימי חייו, ללכת לארץ נכריה כאשר עדין אינו יודע אפלו אנה ילך, ומאין יהיה לו כוח כביר כל כך - לעזב הכל, למקום הלא נודע... אלא שהאמין ובטח בהקב"ה שבדאי יעשה עמו 'אף טוב וחסד', השליך עצמו ואת יתבו על ה', ובזאת היה בכוחו לקיים רצונו 'ת' אפלו בדבר שקשה לו, וזהו שאמר הכתוב ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה, כי תבת 'בטחון' עולה בגמטריא 'חמש ושבעים', וכלומר שהשיג מדרגת הבטחון בצאתו מחרן, שרק על ידי שבטח בה' היה בכוחו לצאת מארץ מולדתו ומבית אביו וממשפחתו. ואכן, בכח האמונה והבטחון בבוא כל העולמים דכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד יש בכוחו לקיים מצות ה' ולעמד בנסיונות הקשים ביותר.

והעקר, להאמין באמונה פשוטה מבלי כל התחכמויות או חשבונות, אלא להאמין בפשטות ובברור כי הוא הבורא הוא המנהיג והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים - לטובה ולברכה. וכך באר הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דכלה חקת ד"ה עמוד נא, וכן הוא בהיכל הברכה להרה"ק מקומרא) את הפסוק האמור בפרשתנו (טו, ו) 'והאמן בה', שנקטב 'והאמן' חסר בלא יו"ד, כי אות 'יו"ד' מרמזת על בחינת ה'חכמה' (כמבאר בזה"ק במקומות רבים), ונקסרה היו"ד מן האמונה, כי בעניני אמונה על האדם לבטל את כל 'חכמתו' ולהאמין בפשטות - בלא חקירות ודרישות רק תמים יהיה עם ה' אלוקיו.

ובאר אחד מצדיקי הדור לבאר לפי זה במה שנאמר שם בענין (פסוק ד-ו) 'לא יירשך זה כי אם אשר יצא מפעיה הוא יירשך... והאמן בה' ויחשבה לו לצדקה', כי הנה מתחלה הכיר אברהם אבינו את בוראו, וכלומר שהתבונן וחקר עד שהסיק בדעתו כי יש מנהיג לבירה, אמנם לבסוף עזב את כל החקירות והחליט להאמין בפשיטות כדכתיב 'והאמן בה'. כי החוקר מסכן הוא שבניו יפלו מתוך אמונתם, שהרי גם הם ילכו בדרכיו ויחקרו אחרי מנהיג הבירה, והיה, אם גם הם יהיו בעלי כשרון כאברהם ויחקרו באמת את הדבר אזי יבואו הבנים גם למסקנא כי יש מנהיג לבירה, אבל אם אינם בעלי חכמה כ"כ אזי יבואו לידי כפירה ח"ו, אחר שלא יוכלו להבין לעמק הענין, אבל המהלך באמונה פשוטה אף בניו יתלכו בפשיטות כמוהו... על כן, משנתבשר אברהם אבינו בבשורת הבנים עזב חקירותיו והחל להאמין באמונה פשוטה, וכדכתיב 'והאמן' חסר. ועל פי זה באר עוד בהא דכתיב (תהלים לו, יח) 'יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה', כי 'תמימים' אלו המאמינים באמונה פשוטה, כמו שפירש"י בפסוק (דברים יח, יג) 'תמים תהיה' - ולא תחקר... יזכו ש'נחלתם' ומורשת אמונתם 'לעולם תהיה', לדרתם אחריהם.

ולא עוד, אלא שאמונה פשוטה היא חשובה ומעלה יותר מהשגות גבוהות ומדרגות נשגבות שהם כ'ראיה' ממש. ביסוד זה באר הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע את הפסוקים המפרשים בפרשה. כי הנה אברהם אבינו ע"ה ראה דברים עליונים וגבוהים, כדכתיב בפרשתנו (טו, א-ה) 'אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר... ויצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים' וגו', הינו שהקב"ה הראה לאברהם אבינו דברים עליונים נשגבים. מכל מקום מה כתיב מיד אחריו 'והאמן בה' ויחשבה לו צדקה' שאמר אברהם - אבי שבשמים, אין רצוני אלא להאמין

וברורה עד שממילא השפיע גם על אחרים שאף הם יאמינו...

ולדין יאמר, שעל האדם לחזק את אמונתו בהקב"ה עד שיהא כ'טופח על מנת להטפוח' וישפיע מאמונתו גם על כל בני ביתו ועל כל הנלוים אליו, שאף הם יוכלו לעמד בגבורה בכל צרה שלא תבוא.

להתבונן בנעשה בעולם

איתא במדרש בפרשתנו (בר"ר לט, א), 'רבי יצחק פתח (פרשה זו), משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה הזאת בלא מנהיג (פרוש, שאין לבירה בעה"ב שישמור להצילה מלהבה), הציץ עליו בעל הבירה אמר לו אני הוא בעל הבירה. כך, לפי שהיה אברהם אבינו אומר (לאחר המבול ודור הפלגה) תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל הבירה, ע"כ.

ומדברי המדרש למדנו: סוד גדול, כיצד זכה אברהם אבינו להתגלות האלוהית להראות לו כי יש מנהיג לבירה - על ידי שהתבונן בהנהגת העולם ובבירה הדולקת... כי העקר הראשון הוא להתבונן בנעשה בעולם... וכמאמר הנביא (ישעיה מ, כו) 'שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה'. שלא כאותם הרואים לנגד עיניהם נסים ונפלאות, או שהקב"ה משפיע עליהם מטובו וחסדו, והם ממשיכים בשגרת החיים כאילו לא היה כלום.

וכך היה אומר הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל, שהנה מצינו במדרש בפרשתנו (בר"ר מג, ה) שלאחר שנצח אברהם אבינו את ארבעת המלכים, הכירו כל עמי הארץ במעלתו של אברהם ובנסים שנעשו עמו, שזרק עפר ונעשה לחצים [וז"ל המדרש על הפסוק (יד, יז) 'אל עמק שוה' - ששם השוה כל עובדי פוכבים וקצצו ארזים ועשו בימה גדולה והושיבו אותו בתוכו למעלה, והיו מקלסין לפניו ואומרים לו שמענו אדני נשיא אלקים אתה בתוכנו (כג, ו), אמרו לו מלך את עלינו נשיא את עלינו וכו'], ומעתה יש להתבונן אחר שראו במו עיניהם כל האותות והמופתים שנעשו לו לאברהם כיצד לא היטיבו

בך באמונה תמימה, באמונת הלב, מבלי לראות במחזה דברים גדולים ונשגבים. כי גדולה מעלת האמונה על פני הראיה עשרת מונים.

כתיב בפרשתנו (יז, ה) 'ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם', ובגמרא (ברכות יג.) 'תני בר קפרא כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה', ובארו בספרים (יצב אברהם לה, ועוד) כי 'אברם' נוסריקון רבות מחשבות בלב איש (אגרא דכלה ריש הפרשה), והנה איתא בשל"ה הק' (שער האותיות אות א' מו) וז"ל. בכלל דבקות האמונה, שיאמר על כל פעולה שרוצה לעשות, אפלו לזמן קרוב, יאמר אעשה זה אם ירצה השם, הן שיהיה דבר גדול או דבר קטן, וסימנה 'עצת ה' היא תקום' (משלי יט כא), 'היא' ראשי תבות אם ירצה השם, ואז 'תקום', עכ"ל. ובזה יבאר 'שני השם' של אברם, שמעתי לא יהלך האדם רק עם 'אברם' - ר"ת רבות מחשבות בלב איש, אלא יוסיף בהם אות ה"א - ר"ת אם ירצה השם, כשמו של 'אברהם', ויזכר את ה' בתוך מחשבותיו (כי 'היא' רמז לאות ה"א במלוא י"א, כלומר שנתן לומר ה"י וכו' ה"א), וכי שאינו מאמין בזה עובר בעשה', כי תכלית האדם לדע שעצת ה' היא תקום' (עין גם באמרי אמת סבות יום א' תרע"ג).

הנה כתיב בפרשתנו (יג, ג) 'וילך למסעיו', ופרש רש"י 'בחזרתו פרע הקפותיו', וספר הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע, שפילדותו שאל את אביו הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, כיצד לזה אברהם אבינו בהליכתו למצרים מבלי שידע היאך יהיה בידו לפרע את חובותיו, ולא חשש שיהיה בכלל לזה רשע ולא ישלם... והשיב לו, שהרי הקב"ה כבר הבטיח לאברהם אבינו שיגדלנו בעשירות מפלגת, ומכיון שאמונתו היתה עזה ואיתנה, והיה ברור לו שהקב"ה 'שומר הבטחתו', אזי היה בטוח בכל לבו בלא שום פקפוק וספק שאכן יזכה לעשירות, ויוכל לעמוד בהתחייבותו ולשלם את ההלואות. שאלו את ה'פני מנחם', שאכן אברהם אבינו לזה על סמך בטחונו בהקב"ה, אך כיצד האמינו לו אחרים והספימו להלוות להולך דרך' שאין ברשותו כלום... ותרץ, שאמונתו של אברהם אבינו היתה כה עזה

שיחת חזק לפרשת לך לך אברהם בערותך

שהם נעשים כדי לעורר את הנפש הישנה בהבלי הטבע, למען יכירו וידעו כל באי עולם כי יש מנהיג לבירה, וישנו ארחות חייהם לשוב אל ה' ולהתקרב אליו, מ"מ הלב טפש ושיחצן מוצא לעצמו תרוצים שונים - הרי הנחש לא היה עלי, ומה אני קשור לכל זה... בטרם נלעג לאותו נהג מונית, נתבונן אם איננו דומים אליו בענינים הנוגעים לנו.

אמנם אין די ב'התבוננות' גרידא אם לא יסכים 'לזוז' מעצמו ולהתרומם... וכמו שספר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל בדרך צחות במתק לשונו, 'מעשה' באיש שלמד ב'משנה תורה' להרמב"ם (הלכות תשובה פ"ה, ה"ב) 'כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבנו, ואחזתו התרגשות עצומה, והתבונן בעצמו, אה, אה, אף אני אתעלה להיות כמשה רבנו, החל מתחרט ומתודה על חטאיו, שב בתשובה שלמה, ובדמיונו החל מרגיש קדשה נפלאה... והרי הוא כבר כמשה, נו, מה עשה משה רבנו, עלה למרום למשך ארבעים יום וארבעים לילה שם למד את כל התורה מפיו הגבורה, אף אני כמוהו, ובעוד עיניו עצומות וכלו שקוע בדמיון ראה את עצמו יוצא מ'כדור העולם'... והריהו כבר עובר בסמוך לגלגל חמה... ומרגיש את חם השמש הלוהטת כאש... ועולה ומתעלה עד שהגיע סוף סוף לשמים ממעל... לפתע נזכר שבאותם ארבעים יום קים משה רבנו בעצמו 'לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי' (דברים ט, ט), ונפל מרד בלבבו, בחשבו, כיצד אוכל עמד ללא אכילה במשך ארבעים יום רצופים... אפלו חתיכת לחם לא יכנס לפי... ומיד, משהתאנה ללחם הרגיש שנופל הוא מכל מדרגותיו העצומות, ויחרד אל לבו, כי נזכר במאמר חז"ל (אוצר המדרשים, מדרש כונו) שהקב"ה ברא את עולמו 'שליש ים שלישי מדבר ושליש מקום ישוב', ושלא יפל לים, החל מעתיר בתפלה ובתחנונים, הושיעני אלקים לבל אפל למים רבים אדירים' ולא 'שאר מקני שריד ופליט, כמו כן בקש, אנא ה' הצילני שלא אפל במדבר כי אמות בצמא ובקרב... הוסיף עוד לבקש 'אנא ה' הצליחה נא' שאפל בבני ברק סמוך לביתי ולא בעכו... עד שהרגיש שהוא יושב על הכסא... וכל נפילתו משמי שמים עד לארץ

דרכיהם וחרזו למוטב אלא נשארו ברשעותם עד שהצרך הקב"ה להפך את סדום ועמרה. אלא שאף שראו בעיניהם אף לא התבוננו ולא השרישו זאת בלב, וראיה בעלמא אינה מועילה ולא מיד.

ויבאר ביותר על פי מה שספר הגאון רי"י בורדיאנסקי שליט"א מה ששמע מנהג מונית כמסיח לפי תמו, שפעם נזדמן לו באחד מטיולו במרחבי הארץ שישן שנת הלילה יחד עם חבריו בשדה 'תחת כפת השמים'. לפנות הבקר הגיע נחש גדול ומסכן לאותה השדה ולפף את אחד החברים סביבות גופו מכף רגל ועד ראש, החבר התעורר משנתו בבהלה עצומה ופתח פיו בשאגות אדירות לגדל הפחד, עד שכל בני הקבוצה התעוררו משנתם, ראש הקבוצה שהיה מציד בכלי זין (אקדח) החליט שבליט בררה וכדי להציל את כל בני הקבוצה מסכנת נפשות אמתית אין בררה אלא לירות יריה אחת בראשו של נחש ולהרגו נפש, על אף שהדבר מסכן את החבר הנ"ל, שהרי אם יחטיא את המטרה בסנטימטר אחד יהרג ח"ו את החבר הנ"ל...

אחד מתוך כל אותה חבורה היה 'שומר תורה ומצוות' והוא מהר ברגע האחרון לעצר את ראש החבורה, ובקש ממנו שימתין עוד כמה רגעים, ובעצמו התקרב בסמוך לחבר ששכב מסבב בנחש המפחיד, ואמר לו אמר אחרי מלה במלה 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', וראה זה פלא, אך סים החבר לומר 'אחד' מיד סבב הנחש עצמו מטה מטה, ירד מגופו של האיש, נס ונמלט משם, וליהודים היתה אורה. שאל הגרי"י את נהג המונית, ומה עשה חברך לאחר נס גלוי כזה, אמר לו הנהג, הוא חזר בתשובה, כהיום הנו מחשובי התלמידים בשיבה גבוהה לבעלי תשובה - ישיבת 'אור החיים'. שאלו הגרי"י, ומה אתה, כיצד לא שנית את ארחות חייך אחרי שגם אתה יחד עם כל הקבוצה ראיתם את יד ה' בעליל, אמר לו הנהג, כבוד הרב, הרי הנחש לא היה עלי... משספר הגרי"י את דבר המעשה לדודו הג"ר שלום שבדרון זצ"ל, 'קנה' ר"ש את המעשה, והרבה היה מעורר את שומעיו עם 'ספור' זה, כי אף אם יראה האדם גלויים נפלאים,

ארברה בערותיך שיחת חזק לפרשת לך לך

מתחת ארעה לו כי לא היה בידו לותר על הלחם, כיו"ב, פעמים שאנו מתעלים במעלות טובות, כל חד וחד לפום דרגא דיליה מחמת 'התעוררות' שהעיר הקב"ה בקרבן בראתו מעשי ה' ונפלאותיו או בכל ענין אחר (בפרט בימים הנוראים וימי המועד שעברו עלינו), ועלינו להזהר מאד שלא נשאר עמוד באותו מקום כדאשתקד עבור פסת לחם או מעט מים שקשה לנו לותר עליהם (ואין הפנה ל'לחם' דיקא אלא כל אחד וה'לחם' שלו...).

וכך למדנו מדברי חז"ל (בר"ר לה, יג, הובא ברש"י יא, כח) שלאחר שאברהם אבינו שבר את כל פסילי תרח אביו, 'הלשין' עליו תרח בפני נמרוד והורה להשליכו לאש ב'אור פשדים', וחשב ה'רן בן תרח בלבבו שאם אברהם מנצח 'אני משלו', כלומר שאף אני מאמין בהקב"ה כמותו, ואם נמרוד מנצח 'אני משלו', וכשנעשה נס לאברהם ונצול מן האש שאלו את ה'רן 'משל מי אתה', והשיב 'משל אברהם', השליכוהו לכבשן האש ונשרף. ולכאורה, מה בין אברהם לה'רן, והרי אף הוא הסכים להכנס לתוך הכבשן על קדשת שמו הגדול, אלא שאברהם אבינו הסכים להשרף על קדוש ה', אולם ה'רן נכנס רק לאחר שראה שנעשה נס לאברהם, ולא מסר נפשו למיתה, אלא השליף עצמו לאש רק לאחר שהיה בטוח שישאר בחיים... וללמדנו כי לא זו הדרך הנרצית לפנינו יתברר, לרצות להתעלות ולהותר 'בחיים' כמו שהיה מקדם...

ולדידן, אין הדברים אמורים בנוגע למסר עצמו למיתה ממש, אבל נלמד מכאן לעזב חשבונות רבים - לקפץ לתוככי האש... לעשות רצון אבינו שבשמים, מבלי חשבונות וברורים יתרים - שמא ואולי יש חשש וספק שיזיק לו הדבר, שיפריע לו הדבר, רק יקפץ ויקים המצוה או הפעשה הטוב, ולבסוף יצילנו הבורא מכל רע.

עוד למדנו מהמדרש לעיל לבאר מה שפרשו חז"ל (ברכות י). בלשון הכתוב (שמואל א' ב, ב) 'אין קדוש כה' כי אין בלתך ואין צור באלקיניו', ש'אין ציר באלקיניו', וכבר הקשו רבים מהו השבח בזה שהקב"ה הוא ה'ציר' הגדול ביותר... אלא כי הנה

הבדל גדול יש בין ציור לתמונה, שהבא לצלם איש פלוני הרי 'עיניו ולבו' - שעין העדשה תקלט כראוי את תמונת ה'אדם' הלז, ואינו שם כל כך על לב לראות מה נעשה סביב האיש (ה'רקע' שמסביבו), אבל הבא לציר במו ידיו תמונת האדם וצלם תבניתו, בודאי ידקדק שלא להפסיד אפילו פרט אחד מכל הסובב את האדם מימין ושמאל, מלפנים ואחור. זה הכלל, אין דבר שתמצא בציור 'סתם' ובדרך אגב, רק כל הרקע המתלנה לדמות האדם הוא בחשבון מדקדק. וכנגד זה המשילו את הקב"ה ש'אין ציר באלקיניו', כי אין דבר נמצא בזה העולם 'בסתמא' ומבלי חשבון, אלא כל פרט בכל ה'מסגרת' מסביב הכל נעשה בהשגחה פרטית, וכל עגמת נפש שיש לו לאדם הרי זה בתכלית ובדקדוק עצום, כי העולם הוא כדגמת ה'ציור' ולא כמו 'תמונה'...

וממה שאמרו חז"ל שהציץ עליו בעל הבירה אמר לו אני הוא בעל הבירה למדנו שלא מה שנראה חשכה הוא באמת חשכה אדרבה, מתוך החשכה תבוא האורה, וכלשוננו של 'רבנו יונה' (שערי תשובה ב, ה), 'יש על הבוטח בה' להוחיל במעוף צוקתו, כי יהיה החשך סבת האורה, כמו שכתוב (מכה ז, ח) 'אל תשמחי אִיִּבְתִּי לִי כִּי נִפְלֵתִי קִמְתִּי כִּי אֲשַׁב בַּחֲשֹׁךְ ה' אֹר לִי, וְאָמְרוּ רז"ל (מדרש תהלים מזמור כב) 'כי נִפְלֵתִי קִמְתִּי - אֲלֵמָלָא נִפְלֵתִי לֹא קִמְתִּי. אֲלֵמָלָא יִשְׁבְּתִי בַּחֲשֹׁךְ לֹא הָיָה אֹר לִי, עכ"ל. נמצאת אומר שכל מה שעובר על האדם אינו אלא טובה גמורה עבורו, וה'חשך' אינו אלא הקדמה ו'מבוא' לאור הגדול העומד להפציע במהרה ולהאיר לו באור יקרות. ויבארו דבריו עפ"י הידוע שבסוף הלילה ה'חשך' מתגבר ומתעבה יותר ויותר, ודיקא מתוך חשכה מרבה זו 'אז יבקע פֶּשַׁח אֹרֶךְ' (ישעיה נה, ח, ועיי"ש) וכל אדם בנוגע למצבו בראתו שחשכה באה עליו, לא יבהל, אלא יאמין שעוד מתי מעט תבוא האורה ותאיר את שמי חיו.

עוד בארו בפעשה הנודע המובא בגמרא (תענית כ). על נחום איש גמזו, שנשלח לבית המלך לבטל את הגזרה שנגזרה על בני ישראל, ובידו תבה מלאה כסף וזהב כדורון למלך, בדרכו נכנס לאכסניא

שיחת חזק לפרשת לך לך אברהם בערותך

החרפים וסדקי החלון אין מרחב לפניו, ולכן אינו רואה כי אם נקדה אחת, וזה פונת הקרא, כי בעת ה'אורה' כשהכל מתנהל אצלו על מי מנוחות הרי כפיכול רואה אותו הקב"ה מ'חלונות' הפתוחים, וכפיכול הקב"ה מביט עליו כעל פרט מתוך הכלל, אך בעת צרה כשפוגש שהוא יחידי בעולמו, ב'לחץ' זו הדחק, אז מביט עליו הבורא כ'מציץ מן החרפים' - להביט רק עליו מתוך אהבה יתרה. וזה אשר רמזו שפשוטא לאדם ש'בירה דולקת' ואין לו עזרת מצר, ידע שדיקא אז 'מציץ עליו בעל הבירה' כמציץ מחור וסדק, ומשגיח עליו ביחוד מן השמים.

משל לאב שנתברך בכמה בנים ובנות, שאהבתו לכל אחד מהם כבן יחיד, אמנם בכל עת זוכר הוא את כלם שוה בשוה, זולתי כשאחד מהם שוכב ב'חדר הנתוחים' תחת סכיניו של הרופא, כי אז כל מעיניו נתונים אך ורק לאותו הבן, לספק לו כל הצטרכויותיו אשר יחסרו לו ולרפואתו, כך הוא ממש כפיכול לדידו, כל בני ישראל 'בניו' יחידיו של 'אבינו' שבשמים הם, אך בעת שאחד מהם נמצא בעת צר ומצוק, אזי כפיכול כל מעיניו של הבורא נתונים אך ורק לבן זה.

ובאמת, אין לתאר ואין לשער עד כמה גדלה מעלת שבורי לב, ועד כמה אהובים וקרובים הם לפני המקום ב"ה. וכך יש ללמוד מפה שמצינו בעת שעלה נבוכדנאצר מלך בבל על 'ירושלים', והגלה את כל 'ירושלים' ואת כל השרים ואת כל גבורי החיל עשרת אלפים גולה וכל החרש והמסגר, לא נשאר זולת דלת עם הארץ' (מלכים ב' כד, יד). וכתב ע"ז ה'שבט מוסר' בספרו 'מעיל צדקה' (אות תתקנו) וז"ל, בא וראה מעלת הדלים, כי הנה שרי ישראל וגדולייהם יכול האויב לשלט עליהם וכו', אך הדלים השפלים כיון דשכינה עמהם לא נתן רשות לאויב לשלט בהם והשאיר אותם בארץ, כי לא רצה הקב"ה לעזבם מאצלו וכו', ומה יצא הדבר לשם בלבד להניחם כדי שלא יצאו מאצלו כי מרפבה שלו הם. עכ"ל. והדברים נוראים, ששבורי לב הם מרפבה לשכינה יותר מ'ארזי' הלבנון אדירי התורה' אותם 'חרש ומסגר' שאמרו עליהם חז"ל

אחת ללון שם, ויהי בחצי הלילה נכנסו לחדרו בעלי המלון שהיו אינשי דלא מעלי, נטלו את התבה, הוציאו ממנה את כל הפספס והזהב ומלאו תחתם עפר וחול, והשיבו את התבה אל החדר, והוא לא ידע מה 'באו אל קרפנה'. בבואו לפני המלך נתן לפניו את התבה אשר 'בני ישראל' שלחו אליו כמותנה מכבדת, כראוי למלך, אבל, משנפתחה התבה ומצאוה מלאה עפר, קצף המלך מאד וחמתו בערה בו על ה'שחוק' ששחקו ממנו היהודים, מה עשה נחום באותה שעה, נענה ואמר 'גם זו לטובה'. מיד נגלה אליהם אליהו הנביא ואמר שמא עפר זה הוא מאותו עפר של אברהם אבינו, שהיה זורק אותו על אויביו ונהפך לחץ וקשת, ואכן, חילי המלך השליכו את העפר על מדינה אחת שלא הצליחו לכבשה עד עתה ולפליאתם נהפך העפר לחיצים וקשתות וכבשו את המדינה, שמח המלך ונתן לו שכרו. ומה היה שכרו, הכניסוהו לבית גנזי המלך ומלאו את התבה באבנים טובות ומרגליות ושלחוהו בכבוד גדול לארצו. בדרך חזר לאותו מלון, ושמעו מפיו כל אותו מעשה וכו'. ולכאורה יש להתבונן מדוע חזר לאותו מקום, והרי אנשים אלו שפלים היו, שמלבד שגנבו ממנו את כל כספו וזהבו אף כמעט שגרמו לו מיתה, ואם כן מה לו להפגס לשם שנית. אלא שנחום איש גמזו ידע היטב שאין אדם יכול להזיק לחברו אם לא נגזר כן מלמעלה, והכל נקצב מראש השנה, ולא בעלי המלון גנבוהו אלא מה' יצא הדבר, ובאמת שהיה זה לטובה כמו שנתברר לאחר מכן, על כן חזר לאותו מקום בו היה לו נסיון באמונה ועמד בו 'כדי לפרע הקפותיו', ולהראות להם 'אתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה', ודיקא על ידי 'הגנבה' אשר סכנה את חייו זכה לכל הכבוד הגדול ולאוצרות מלכים.

יש שהוסיפו לדיק בלשון המדרש מדוע כתב 'הציץ עליו בעל הבירה', ולא 'הביט' וכדו', כי הכונה בלשון הקרא (שה"ש ב, ט) 'משגיח מן החלונות מציץ מן החרפים', וההפרש ביניהם כי המשגיח מחלון הבית רואה את כל אשר לפניו, שהרי מרחב גדול פרוש לנגד עיניו לראות את הכל, אך המציץ מן

אברהם בערותך

שיחת חזק לפרשת לך לך

(גטין פח.) 'חרש - שבשעה שפותחין נעשו הכל כחרשין, מסגר - כיון שסוגרין שוב אינן פותחין (ופרש רש"י, הלכה שהם סגורים בה שאינם יודעים להשיב לשואליהם שוב אין לה פותחין אחרים), וכביכול הקב"ה צריך שהם יהיו עמו בקרבתו.

הגה"צ רבי גדליה איזמן זצ"ל ה'משגיח' דישיבת קול תורה, היה 'דורש סמוכים' במה שנאמר (תהלים קמו ג-ד) 'הרפא לשבורי לב ומחבש לעצבותם, מונה מספר לכוכבים לכלם שמות יקרא', ולכאורה מה ענין זה לזה ומה שיכות בין אותם ב' מקראות, אלא, שבא הכתוב לדמות ולהשוות בין שבורי לב לכוכבים, שכשם שכל 'כוכב' גדול הוא עד מאוד למעלה מהשגתנו ובדין שיקראו לו שם בפני עצמו, כי יש לו 'תפקיד' בעולם, כך כל 'שבור לב' יקר הוא לאין ערוך, ולכל אחד יש 'תפקיד' רם ונשא.

לא תאמר אני העשרתי - אין הפרנסה מ'משלח ה'יד' אלא משמים

בפרשתנו (יד, כב-כג), 'ויאמר אברהם אל מלך סדם הרימותי ידי אל ה' אל עליון... ולא תאמר אני העשרתי את אברהם (פשוטות הכתוב, שאמר אברהם אבינו, אם אקח מקור, סוף דבר שתאמר שאתה העשרתני), אך המלכים"ם באר (בפרוש התורה והמצוה) ש'לא תאמר' - יד זו (אשר הרימותי) שהיא העשרה אותי על ידי שנלחמה כראוי, וכן יאמר לדין, שלא נאמר על ידינו 'אני העשרתי את אדני על ידי עבודת הפרנסה הנעשה בידי', כי לא היד ולא המקצוע מפרנסים את האדם כי אם הקב"ה 'הנן את העולם כלו בטובו'.

וכזאת מצינו גם לגבי נח, שרצה לדעת 'האם קלו המים מעל פני האדמה', והאם יבשה הארץ, וישלח את העורב, וכן הוסיף לשלח את היונה ג' פעמים, ואף הוא עצמו הסיר את מכסה התבה וראה שחרבו פני האדמה (ח, ו-יג), אך כל אלו הפעולות עדן לא הועילו לו לצאת מן התבה עד אשר אמר לו אלקים 'צא מן התבה'... ללמדנו שכל ההשתדלויות ורבות הפעולות ה'טבעיות' לא יועילו אפלו משהו, ורק עצת ה' היא תקום (כמוכן שאין הדברים אמורים לגבי נח, אלא רק ללמד לדין את המעשה אשר נעשה).

ולא זו בלבד שלא 'ידיו' ולא 'רגליו' מביאים לו פרנסתו, אלא כל מה שנקצב לו בראשית השנה יקבל בעל כרחו, וכדברי 'ריבנו ידעיה הפניני' (מבחר הפנינים שער האמונה), אם יברח האדם מטורפו כבורח מן המות - טורפו ירדף אחריו יותר ממנו למהר להשיגו, מעתה יאמר האדם לעצמו, מה לי כי ארדף אחר הפרנסה 'להשתדל' יתר על המדה - אין זה אלא שטות ויגיעה לריק, הרי בין כך ובין כך הכל קצוב וחתום, וכל השתדלות שבעולם לא תרבה לאדם את משכרתו אפלו 'שנה פרוטה' יותר מהנקצב לו.

ושמעתי מעשה בענין זה מהרב גואל אלקריף שליט"א משפחה אחת בעיר התורה בני ברק רצתה להחליף את השלחן והכסאות של פנת האכל בחדשים, ובתחלה חשב הבעל להוציא הישנים מחוץ לבית, ואחר כך בעצת אשתו שאמרה לו שנכון יותר לפרסם 'שלחן וכסאות למסירה' שמי שבאמת צריך יקחם, ולא יחרסו בחוץ על ידי ילדים וכדומה, וכך עשה, ואכן אחר זמן קצר התקשר אברהם ואמר שהוא צריך את השלחן והכסאות ואשר שהוא בא לקחתם, ואחר שעתים התקשרה אשה שהתברר שהיא אלמנה עם שמונה ילדים, ואמרה שראתה את המודעה ובקשה לשמור לה את השלחן והכסאות כי אין לה בבית שלחן וכסאות כלל, ובעל הבית הרגיש שלא בנח והסביר לה שלפני כשעתים אברהם התקשר ואמר שרוצה אותם ובא לקחתם... ובנותים אמר לה שמי שיבוא ראשון לקחתם יזכה בהם, וכשהגיעה לביתם אמרה לה בעלת הבית שהאברהם הראשון צריך להגיע ומה דעתה בזה, ואמרה אם כן תנו לו, ואם זה מגיע הקב"ה ידאג לי... ואכן אחר כשעתים משלקח האברהם השלחן והכסאות, התקשרה האלמנה ואמרה שהביאו לה את השלחן והכסאות לביתה.

ומאוד התפלאו המשפחה שמוסרת את השלחן והכסאות, והסבירה להם שהאברהם הראשון שלקח, הוא לא לקח בשביל עצמו, רק שהתברותא שלו הביא אותו פעם לבית האלמנה, וכשראה שביתם ריק לגמרי עלה בלבו הרצון לדאג להם, וכעת

שיחת חזק לפרשת לך לך אברהם בערותך

נוגעים אליו, שהרי בודאי יזמין לו הקב"ה מזונו וכל צרכיו ברוח אף בעת הזאת, אלא שחשב בלבו - אם כן לא יהיה לי כל נסיון ו'עבודת' אמונה, שהרי עין בעין אראה את מציאותו של הבורא והנהגתו בעולם. על כן ארד מצרימה אשר שם יש שפע מזון וצידה, שם אוכל להשריש בלבי את האמונה - שאף בעת שנראה כי סבה פלונית מביאה לו פרנסתו, אין השפע בא מאליו, אלא בדבר ה' והכל מגיע רק מאתו יתב"ש.

וכן איתא ב'שפת אמת' להרה"ק מברז'אן זי"ע (ריש פרשת נח) בשם הרה"ק השרף מסטרליק, שהמאמין שהמים מכבים את האש הוא מחמת כי כך ברא השי"ת בטבע העולם עדן אין אמונתו 'אמונה שלמה', רק יאמין שבכל פעם שהמים נפגשים עם אש חוזר הבורא יתב"ש ומצוה שהמים הללו יכבו אש זו... ובלא זה לא היו מכבין את האש אף שהם מים.

וכע"ז מצינו להגה"ק החזו"א זי"ע (אגרות חזו"א, לה) שה'טבע' הינו רצון תמיד של הקב"ה... וכונת הדברים, שלא יקשה לך מהו ענין 'הנס', מה נשתנה נס מטבע, והרי שניהם במאמר ה' נעשים, אמנם, אכן, את שניהם צוה השי"ת שיארגנו, אלא, ש'נס' יקרא לדבר שעלה ברצון הבורא יתב"ש ש'פעם אחת' יקרה כך וכך, לעמיתו, פעלת הטבע ענינה כלפי אותם הדברים התמידיים והמתמשכים - שבכל רגע רוצה הבורא שכן וכך יארגו.

הרה"ק ממכניוקא זי"ע עלה לארה"ק מגולת רוסיא ביום ט"ו בשבט שנת תשכ"ד כשהוא מחסר כל (בגשמיית), מבלי דעת היכן וכיצד יהא בית מדורו, ובתקופה הראשונה התאכסן בבית המלון 'אשלי' בעיר תל אביב. לאחר כשבוע השתתף בשמחת נשואי קרובו הרה"צ רבי יהושע טורסקי בנו של הרה"ק רבי יוחנן מרחמיסטריוקא זי"ע, בהיותו שם נגש אליו אחד מקרובי משפחתו (שכבר עזב את דרכי החסידות...) והחל מתאוונן לפניו וכה אמר לו, אוי, חבל עליכם רבי קדוש, מדוע באתם הנה לארץ הקדש בה מצב הפרנסה קשה מנשוא, פי כמה וכמה עדיף היה אלו הייתם מועידים פניכם

שראה מודעה זו מהר לקחתה כדי להעביר להם מה שנקצב להם כבר...

וכשיכיר בזה יבין שכל עסק ההשתדלות אינו אלא מצוה ככל מצות הבורא, ואין הפרנסה תלויה בזה כלל, אז לא יחסיר תפלה בצבור או קביעת עתים מפני ההשתדלות, שהרי העוסק במצוה פטור מן המצוה - וכלומר, שבודאי אין רצון הבורא שיעסק בזה עתה, וממילא הנו פטור מלעסק ב'מצות' ההשתדלות.

ואם ישאל האדם, אם כן מדוע עלי לעשות 'השתדלות' הרי ממילא בא יבוא כל הנקצב לי, אף אנו נענה ונאמר לו, א. היא מצוה בתורה ככל המצות. ב. שאכן כל ענין ההשתדלות אינו אלא כמבחן לאדם על חזק ותקף אמונתו כשבא השפע לידי לאחר 'השתדלותו' - האם הוא מאמין ששפע זה בא לו מידי הבורא יתברך הנו ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כנים שלא בזכות השתדלותו כלל וכלל, או שאין אמונתו חזקה כל כך ומדמה בנפשו (אפלו במקצת) שהשתדלותו הריקה עליו השפע. וכן כאשר נרפא החולה תחת ידו של רופא ממחלה - הריהו נתון ב'נסיון' מן השמים לראות האם יחשב הנה הרופא זה רפא אותי בטפולו הראוי ובסממני הרפואה, או שמא יפיר שאין הרופא מרפא ואין הסממנים מועילים, אלא אביו שבשמים מלך רופא נאמן ורחמן שלח רופא פלוני להוציאו ממטת חליו ע"י אלו הסממנים. כיו"ב מי שהיה סבור בחובות כבדים למעלה ראש ונושים רודפים אותו יומם ולילה, והנה עסק מסים בא לידי ויהא משתפר הון ופורה הקפותיו. השתא מנסים אותו ממרום לראות אם יאמר השתדלותי בעסק אשר עשיתי היא שעמדה לי או שמא יפיר שלא היה זה אלא מאת ה'.

ובזה באר הגאון רבי יחזקאל לוינשטין זצ"ל מדוע ירד אברהם למצרים, כי עקר אמונת האדם תחשב לו ע"ש עמידתו בנסיון שלא לחשב שכחי ועצם ידי עשה את החיל ויתגבר לדעת שהכל מה'. ולכן, אדרבה, לגדל אמונתו ובטחונו של אברהם אבינו ידע כי אף ש'יהי רעב בארץ' הרי שאין הדברים

לארה"ב 'ארץ השפע' - שם לא הייתם חסרים מאומה...

הביט בו הרבי חריפות, ומנהמת לבו ענהו בקול רם, גשמיזם??? (וכי יש לך אדם הנוטל לעצמו גשמיזם...) גשמיזם נותן הקב"ה בכבודו ובעצמו... רק עניני רוחניות יש לאדם להתנגע בעצמו לקנותם, אבל גשמיזם הכל תלוי בידי שמים...

והעידו רבים ששמעו הדברים יוצאים מפה קדשו שבכל אימת שגנבה אצלם מחשבה בעניני פרנסה 'אלו הייתי עושה כך וכך הייתי מרוויח יותר'... מיד שומעים הם שוב את הכרזתו התקיפה של הרבי גשמיזם??? (מתוך הספר לעבדך באמת).

הבט נא השמימה - יתחיל בעבודה וה' יגמור בערו

בפרשתנו (טו,ה), 'ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך', באור נפלא באר הגה"צ רבי מאיר שפירא מלובלין זצוק"ל (בספרו אמרי דעת) שהרי כל בר דעת יודע שאי אפשר לאדם לספר ולדע מנן הכוכבים, ומכל מקום כאשר אף שמע אברהם את צווי הבורא - 'ספור הכוכבים', מיד החל לספורם בלא לחשב חשבונות הרי ממילא לא אוכל לספורם ומה לי להתחיל בזה כלל, ועל זה נאמר לו 'כה יהיה זרעך' - רצוני שכן ינהגו בניך אחריך, שלא יתפעלו ממחשבות יאוש, יקפצו אל תוך העבודה ויתחילו עשות את המטל עליהם, ומפרש אמרו חז"ל 'לא עליך המלאכה לגמור' (אבות ב, טז), והקב"ה כבר ישלים המלאכה כדכתיב (תהלים נז ג) 'לאל גומר עלי'.

באמת אמרו, בשעה שיתחיל האדם לעשות פעולה קטנה לטוב, משם יקל עליו להמשיך בדרך טוב לעלות עוד ועוד, עד שיגיע לתכלית הנרצית. וכך באר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"ט השלם ד"ה או יאמר) את הפסוק (דברים כא, י) 'כי תצא למלחמה... ושבית שביו', שישבה את היצר באותה הדרך שהוא בא לשבות אותו, והינו שילמד ממעללי היצר שדרכו לבוא אל האדם באמרו (שבת קה:): 'היום עשה כך' ותנו לא מיד, ולמחר אומר לו עשה כך

עד שאומר לו לך ועבד עבודה זרה, ובזה הדרך ממש ילחם האדם עם יצרו, יקבל על עצמו - היום אתחזק בתורה ומצוות כך, ולמחר עוד קמעא, עד שיגיע לידי נצחון גמור.

גם עלינו לדעת שאין לנו אפלו השגה קטנה עד כמה ערך יש לכל פעולה טובה שעושה, ואפלו אם נדמה שהוא דבר 'קטן'... וזאת למדנו גם ממצות 'הבאת בכורים', דאיתא במשנה (בכורים ג, ג) הגיעו (מביאי הבכורים) קרוב לירושלים, שלחו לפניהם ועטרו את בכוריהם, הפחות הסגנים והגזברים יוצאים לקראתם, לפי כבוד הנכנסים היו יוצאים, וכל בעלי אמונות שבירושלים עומדים לפניהם ושואלין בשלומם אחינו אנשי המקום פלוני באתם לשלום. ובאר הרה"ק ה'שםח ישראל' זי"ע (תבוא א) מדוע חולקים כבוד כה גדול למביאי הבכורים, וז"ל: כי במצוה הזאת יוכל כל איש ואיש לראות מה יקר חסדך אלקים - שאפלו מצוה קלה שמקים אדם העובד בשדה, ואפלו רק חשב ב'מחשבתו' שחשב על התאנה שבפרה שתהיה קדש לה' היה יקר כ"כ לפני הקב"ה ואומר וקורא עליה, ולפיכך הפחות והסגנים והגזברים יוצאים לקראתם, להראות שאפלו מצוה קלה מאיש פשוט בתכלית הפשיטות רק מחשבה טובה באמת נתקבל לפני הקב"ה ברחמים ורצון, וכל מלאכי רחמים מעטרין אותה בכמה עטרין... מזה יוכל כל איש לחזק את עצמו יהיה אף שיהיה אם יזכה לעשות אפלו מצוה אחת ומחשבה טובה אחת כל ימי חייו, די...

פסק דין נפלא בשם הגאון רבי נסים קרליץ זצ"ל, מעשה היה בששה אנשים אשר נדחפו לתוך מעלית המיעדת למשא של ארבעה בני אדם ולא יותר, ואכן, המעלית שהיתה נאמנת לחקי הבטחון נתקעה באמצע נסיעתם כלפי מעלה מרב כבד המשקל, מיד הזעיקו את אנשי ההצלה והחלוצ, ואחר גיעה הוציאו את כלם, אחר מעשה התעורר 'כוח' מיהו המזיק שעליו מטל לשלם תשלומי הנזק ואת ההוצאות המרבות שעולה לתקן את המעלית, יש שאמרו שהשנים שנכנסו אחרונים - יתר על המידה, הם המזיקים' פי לא היה להם להפנס אחר שכבר היו בפנים ארבעה אחרים, לעמתם

שיחת חזק לפרשת לך לך אברהם בערותך

ידועה התמיהה מדוע הנסיון של 'לך לך' נכתב בתורה ונסיון של 'אור כשדים' לא נכתב (ואף לאלו מהראשונים הסוברים שאור כשדים בכלל 'עשרה נסיונות' היה אולם לא נכתב בפרוש בתורה), ואמרו בדרך רמז, כי הרבה הם האנשים שפלילה בעלותם על יצועם 'קבלו עליהם על מלכות שמים באהבה עד כדי מסירות נפש, וכמו שכתב הר"ק הר"א מליז'נסק זי"ע ב'צעטיל קטן' (אות א), וז"ל, בכל עת ורגע שהוא פנוי מן התורה ובפרט שהוא יושב בטל בחדר או שוכב על מטתו ואינו יכול לישן יהיה מהרהר במצנות עשה זו של 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' (ויקרא כב, לב), וידמה בנפשו ויציר במחשבתו כאלו אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים והוא בשביל קדשת השי"ת שובר את טבעו ומפיל את עצמו להאש על קדוש השי"ת. אבל, כל זה בלילה, ובהגיע הבקר, כשהשעון מורה לו לקום, נו, לך לך - צא ממטתך... והילד איננו, איננו שומע כלל בקול ה'שעון המעורר'... ולכן ד"קא נסיון זה נכתב בתורה לגדל חשיבותו. ואין הדברים אמורים רק לענין השכמת הבקר, אלא הוא ציור ומשל על דרכו של עולם, אשר רבים מפליגים ב'מחשבותיהם' עד כדי מסירות נפש ממש, אך כשמוגיע 'למעשה' הרי הוא 'ישן'... וכנגד זה דבר הכתוב לך לך, תתחיל ללכת...

ספר הגה"ח רבי עזריאל טויבר זצ"ל (שעסק רבות בקרוב רחוקים) שפעם התאונן בפניו נער אחד כי אינו מסגל לעצור בעצמו מלעשן סיגריה חלילה ביום השב"ק. לקחו ר' עזריאל לאחד מגדולי הדור שליט"א, ששקל בכבד ראש בשאלה קשה זו, אחר נענה ואמר בקשה אחת לי אליה, אף אם תעשן ח"ו בשבת, אנא ממך, בגמר העשון אל תכבה את האש, ובכך תמנע עצמך לכה"פ מ'חלול שבת' נוסף של 'כבוי' דאורייתא. הנער קבל כן על עצמו וראה זה פלא, כעבר זמן מועט בלבד נתהפך מכח קבלה קטנה זו להיות בעל תשובה גמור בכל פרטיה ודקדוקיה.

מספרים על רבי ישראל מסלנט זיע"א שהגיע לעיר הנמל ממל, וראה שהיהודים שם מחללים שבת בפריקה וטעינה של משאות וכתובה של

יש שטענו שעל כלם מטל להשתתף בהוצאות שנה בשנה, כי גם אלו שנכנסו בתחלה הם אשמים בדבר, מאחר שהיו צריכים לצאת בראותם שיש כאן יותר מכפי השעור 'המתר' [והדבר תלוי בסגית הגמ' (ב"ק י:) בדין חמשה שישיבו על ספסל], והלכו לדין תורה אצל הגאון רבי נסים זצ"ל, וזה היה פסק דינו - האיש שלחץ על הכפתור על מנת שתעלה המעלית לקומה הרצויה הוא הוא החיב, והשאר פטורים, וטעמו ונמוקו עמו, שבזמן שהיו במעלית בטרם החלה בפעלתה הרי לא נגרם לה שום הנזק, ורק זה שהפעיל אותה על ידי לחיצתו על הכפתור הוא העלה אותה ובה גרם לה שתנזק, על כן בדין הוא שישלם.

ומדבריו בדיני 'חשן משפט' נלמד גם לענין 'ארח חיים'... כי הנה כלנו מלאים ב'משאות' ועמוסים בשפע הקדשה לאחר כל ירח האיתנים והימים הנוראים והקדושים, אך אם לא נלחץ על הכפתור ונתחיל 'לזוז' לא עשינו ולא כלום... ורק אם נלחץ על הכפתור, כל חד בדידה, או אז נתחיל לעלות ולהתעלות.

ויש לרמז זאת בקה שנאמר (שמות יט ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים', שמדרכו של 'נשר' לשא את גוזליו על כנפיו (וכמו שפרש רש"י שם), וכשהוא מגביה עוף למעלה למעלה אזי גוזליו המרחפים על כנפיו מביטים על העולם מלמעלה למטה, ברום, התדע כיצד מגיעים הגוזלים על גבי כנפי הנשר, בפעלה זאת אין הנשר מסייע להם, רק עליהם להתרומם ולקפץ, לעלות על גבי כנפי אביהם. נמצא שאת 'הפסיעה הראשונה' עליהם לעשות בכוחות עצמם, ומאחר שעשו כן מגביה אותם לגבהי מרומים בלא שום פעלה או קשי מצדם... וכנגד זה אמר הקב"ה ואשא אתכם על כנפי נשרים, כשאתם תעשו את ה'פסיעה הראשונה' להתרומם מעט, אז אגביה אתכם מעל כל 'העולם' למעלה למעלה. וכך אמרו ב'קוצק', שהצווי הראשון שאמר הקב"ה לאברהם אבינו הוא 'לך לך', כי הדבר הראשון שצריך לומר כל אחד לעצמו הוא לך לך ממוקמו, אל תשאר באותו מקום...

וכמאמר העולם כל מה שתחטף על היריד הוא טוב, עכ"ל.

ידוע דבר 'המעשה' על הגלם מפראג, אשר פעם אחת לא הצליחו הדיגים להעלות אפלו דג אחד בחכותיהם וברשתותיהם, ולא היה נתן להשיג דגים לכבוד שב"ק, ביום הששי בבקר שלחו את 'הגלם' להביא דגים מן הים, ונתנו בידו שק גדול שבו יצוד ויתפס את הדיגים. הלך הגלם אל הים ונכנס לעמקו והחל במלאכתו, לאחר שעברו כמה שעות הבחינו שה'גלם' איננו, ונזכרו שנשאר הוא בים ומהרו לקרא לו, ראוהו נאבק עם הגלים ומנסה לתפס דג אחר דג, קראו לעברו שישוב, אך הלה הראה להם שהצליח למלאות רק כדי מחצית השק, ועדין הוא 'עוסק במצוה'... אמרו לו שכבר אין צורך לצוד עוד (כי כבר תפס דגים הרבה), הלה לא הבין 'חכמות', ותכף ששמע שאין צורך בדגים הגביה את השק והפכו ושחרר את כל הדיגים למצולות ים... ובאמת הרי זה משל על כל אלו אשר אומרים לעצמם 'או הכל או כלום', כי אין זה אלא מעשי 'גלם'... אבל האדם הנבון יבין שכל מעט שתפס בחכתו וצד ברשתו - איזה קנין בתורה או עבודה, מצוות ומעש"ט, נחשב לרוח עצום מאין כמוהו.

כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ז ד"ה טעם) לבאר היאך זכה לוט להיות עם אברהם אבינו וממנו דוד המלך ומשיח - בזכות הרן אביו שמסר עצמו לשרפה באור כשדים למען שמו, והגם שלא היה זה לגמרי לשם שמים, מכל מקום אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, ועל כל דבר קטן כגדול משלם הקב"ה שכר משלם.

כתיב בפרשתנו, שלאחר שארבעה המלכים לקחו את לוט בן אחי אברהם בשבי 'ויבוא הפליט ויגד לאברהם העברי' (יד, ג), ופרש רש"י שה'פליט' זה עוג (ונקרא פליט, על שנפלט מהמלחמה או מדור המבול), 'מתכונן שיהרג אברהם וישא את שרה'. והנה מצינו בתורה, שכשהגיעו בני ישראל אל גבול ארץ הבשן יצא עוג מלך הבשן להלחם בהם, ויאמר ה' אל משה אל תירא אתו' (במדבר כא, לד), ופרש רש"י 'שהיה ירא משה להלחם שמה תעמד לו זכותו של

משלוח הסחורות, ובשבת הראשונה שדרש לפניהם אמר להם אני מבין שאתם חייבים לפרק ולטען הסחורות אולם בענין הפתיחה תמתינו עד מוצאי שבת, וכששמעו שאינו מחמיר עליהם כל כך והסכימו... אחר שבועים אמר להם שאף שהם מוכרחים לפרק את הסחורות בשבת מכל מקום ימתינו לטען את הסחורות רק במוצאי שבת והסכימו, ושוב אחר שבועים אמר להם שלא יפרקו הסחורות בשבת והסכימו, וכך הפכו להיות שומרי שבת מכח הקבלה הקטנה שקבלו על עצמם.

איתא במדרש (בר"ר לט, ט) 'אמר רבי לוי, שתי פעמים כתיב 'לך לך' ('לך לך מארצך' ו'לך לך אל ארץ המדינה' בנסיון העקדה) ואין אנו יודעים איזו חביבה אם השניה או הראשונה... (ומסיק שם שהשניה חביבה יותר), וידועה התמיהה כיצד יעלה על הדעת לומר שלך לך מארצך חשוב יותר מנסיון העקדה... כיצד אפשר לדמות 'גלות' לשחיטת בנו יחדו שנולד לעת זקוניו, ומה עוד ששם כתיב 'ואגדלה שמך והיה ברכה וכי', ובעקדה לא הבטח לו מאומה, וראה מה שכתבנו בזה בס"ד באשיחה בחקירה (לך לך).

ובארו, דעקר הקשי הוא היציאה הראשונה והבריחה מעמקי ה'בוע' לעזב את בית אביו לשכח מכל עברו לעזב את הדרכים שהרגל בהם ולקפץ לתוך ים התורה והעבודה קשה לו לאדם כהנה וכהנה... (כי לאחמ"כ - להמשיך להשאר בקדשה, בא לו יותר בנקל) וישפיר יש מקום לומר שנסיון זה חביב מנסיון העקדה כשכבר היה ב'מצב' טוב וראוי... (אין לנו כל השגה באברהם אבינו, אך הלמוד הנוגע לדין אמרנו).

כתב הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע בהנהגותיו (ב:), וז"ל: שישמח מאד ויהיה יקר מאד בעיניו כל דבר שיעשה בעבודת הבורא, ויחליט אצלו שלא אמכר זה בכל הון דעלמא הן דבור אחד ומחשבה ועשייה, אפלו שלא שיה בזה רק רגע בודאי לא יאבד, ונעשה פעלה גדולה, לו, ואפשר לכל ישראל. ומה יש שמחה גדולה מזה שנעשה התכלית - פונת בריאתו, ונעשה כל כמה שיכול, וישגיח ויתאווה תמיד לעשות כל מה שיוכל, הן קטן וכ"ש גדול,

שיחת חזק לפרשת לך לך אברהם בערותך

בדרך צחות אמרו לפרש את דברי חז"ל (עריבין יח): אמרה יונה לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, יהיו מזונותי מרורין פזית ומסורין בידיך, ואל יהיו מתוקין כדבש ותלויין ביד בשר ודם - לגבי הנחנים מ'טובותיהם' של רעייהם, כי יש אשר יגמלו חסד איש לרעהו, אבל כל חסדם אינו דומה אלא לדבורה ה'עוקצת' (כי מעניקים הרגשה שאינה נעימה ונוחה, וד"ל), ועל זה אומרים לה לצרעה 'לא מדובשך ולא מעקצך'. והכונה שלא יתחסדו איש עם רעהו כמו דבש דבורים שמחד גיסא הרי הוא דבש - מתוק כשמו כן הוא, ולאידיך גיסא הרי הוא בא מדבורים שעקיפתן שורפת בבשר האדם, כך יש לגמול חסד מתוך חסד... במחשבה לטובה כיצד מי שאנו מטיבין עמו ירגיש שאיננו מכביד ומקשה עלינו, ואין ההטבה באפן שברצוננו להפטר ממנו.

וכך פרש השל"ה הק' (וירא ל) במה שאמר אברהם אבינו ל'שלושה אנשים' שבאו להתארח אצלו 'אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך', וז"ל: ראוי למי שייטיב לאנשים שיראה להם שהוא מקבל טובה מהם במה שיקבלו ממנו, לא שיתפאר על הטוב שייטיב להם, ולזה תמצא שאברהם הראה לאלו האנשים שהם נותנים לו מתנה בבואם אל ביתו לקבל הטבתו.

איתא בזהר (ח"א רה): שהתורה מתחלת באות ב' - בראשית, ולא בא' שהיא ראשונה לאותיות, כי האות ב' מרמזת על ברוך והאות א' מרמזת על ארור וחפץ הבורא להתחיל את התורה בברוך. יש שרמזו, שהאות ב' מרמזת לאדם, אינך יחיד בעולמך - זכר תמיד שיש עוד יהודי, ויש לו הצטרפויות משלו - ראה נא לעזור ולתמוך, ולא יסבבו כל ימיה סביבות א' - אחד, כלומר סביב עצמך והצטרפויותיך, אלא זכר את רעך להטיב לו מראשית ועד אחרית.

יש שרמזו שלכן אין מתחילים בבקשת הגשמים - ותן טל ומטר לברכה עד ז' חשון 'פדי' שיגיע אחרון שבשיראל לנהר פרת' (שבזמן הבית הצרכו עולי הרגלים לחזור לביתם אחר החג, והרי קשי הדרך מתגבר מאד בעת הגשמים ע"כ היו ממתנינים בבקשת הגשמים עד שיגיע

אברהם, והרבה יש לתמוה, וכי שיק שפעמוד זכותו של אברהם לאותו רשע מרשע אשר זמם שיצא למלחמה בכדי שיהרג אברהם ויוכל לקחת את שרה, וכעין זה יש לתמוה בדברי המדרש בפרשתנו (בר"ר מב, ח) 'אמר לו הקב"ה, חייך שכר פסיעותיך אתה נוטל, שאתה מאריך ימים' (ואכן נהרג רק לאחר כארבע מאות וחמשים שנה), ומדוע מגיע לו שכר פסיעות על אותה 'ריצת רגלים להרע', נוראות הוכיחו מכאן בעלי המוסר עד כמה חשובה כל פעלה ודבר קטן לפני הקב"ה, כי הגם שלא היתה כוננתו לטובה, מכל מקום, מכיון שיצא מכך דבר טוב אין הקב"ה מקפח שכו. ומעתה יש ללמד ק"ו בן בנו של ק"ו, שאם גוי מרשע זה שהיתה כוננתו להזיק, ומה היו מעשיו - שהלך לספר לאברהם, זכה לשכר הרבה עד שנתירא ממנו משה רבנו, על אחת כמה וכמה חביב לפני המקום ב"ה מעשה טוב שיהודי עושה ובפרט אם כוננתו לטובה.

הטוב והמיטיב - חסד מתוך אהבת חסד

בפרשתנו (יג, יד), 'וה' אמר לאברהם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה', כתב ה'אור החיים' הק' זי"ע וז"ל: כאן נעשה לו נס עצום שיוכל לראות מצפון לדרום וממזרח למערב מבלי שיצרך לסובב עצמו.

יש שבארו מדוע שיד הקב"ה מערכות תבל ועשה נס גדול כזה, והכל אף ורק בכדי למנע טרחה קטנה כזאת מאברהם אבינו, אלא כי הקב"ה משלם שכר טוב ליראיו ב'מדה כנגד מדה', ומאחר שאברהם אבינו התחסד לפתח ארבעה פתחים בארבע צדדי אהלו בכדי להקל על 'עוברי ארח' שלא יצטרכו לסובב את האהל אלא מיד ימצאו שלחן ערוך ומטה מצעת, לכך הקל הקב"ה עליו שלא יצטרך לסובב עצמו ובעמדו על מקומו יוכל לראות את ד' רוחות השמים, ולדין אמרו חז"ל (תנ"ד"א כב, ב) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, לעשות כמעשי אבות, להיות 'בעל חסד' כאברהם אבינו, לחשב מחשבות על אחיו מישיראל במה אוכל להיטיב ולהקל עלו מאתו.

האחרון שבישראל לביתו שבנהר פרת), וקצת צריך באור וכי עדן שייכת סבה זאת לגבי דדן, והרי לדאבון לב חרב הבית ובטלה העליה לרגל... אלא, כי אכן, זאת רצו חז"ל שלדורות עולם יזכרו שמעולם הנהיגו להמתין עבור האחרון שבישראל ולאחר הפקשה על הגשמים, והיו מעיניהם נתונים לחשב חשבוננו של פלוני - למען ייטב לו בדרכו...

וכך דרש הגאון רבי משה פינשטיין זצ"ל בדברי הכתוב בפרשתנו (יג, טז) 'ושמתי את זרעך כעפר הארץ', כי הנה ה'עפר' אין בו שום תועלת כשהוא בפני עצמו, וכל סבת יצירתו הוא בעבור 'אחרים' ולקיים העולם, שבכל הנבראים יש בהם מיסוד העפר, וגם אי אפשר למאכלים ולבנין בתים בלא עפר. וכנגד זה אמר הקב"ה ושמתי את זרעך כעפר הארץ - שגם זרע אברהם יהיו כל כלם למען אחרים ולטובתם, וכדגמת העפר.

אגב גררא, נביא מה שכתב השל"ה הק' בפרשתנו (אות ל) 'מצוה לאדם שיקרב קרוביו בכל יכלתו, ונלמד מאברהם עם לוט שמסר גופו עליו'.

שמעתי מעשה בזה מהרב גואל אלקריף שליט"א (הובא בספר והערב נא ח"ד שכתבו הרה"ג ארי חגי שליט"א) ושלח לי המחבר המעשה וז"ל: המעשה המפעים שלפנינו התרחש לאחרונה בעיר חולון: אברהם יקר בשם אברהם מ., הנו תלמיד חכם מפלג השקוע ראשו ורבו בתורה. לשם הבאת ילדיו למוסדות למוד שמחוץ לעיר, הוא נאלץ להחזיק רכב, אך מכיון שהנו עני ואביון, רכש רכב מדגם ישן נושן. הרכב היה מקרטע, מעלה עשן ופיח, ומנועו השמיע קולות אימה. מדי שבווע אברהם משתמש ברכבו לעשית גמילות חסדים מפלאה; הוא אוסף צדקה מנדיבים, רוכש בערב שבת סלי שבת מלאים וגדושים במזון משפח ומגדנות, וכאשר רכבו מלא באותם סלי חסד, הוא נוסע לחלקם לעניי העיר. באופן טבעי, במשך הזמן הרכב הישן הלך והתבלה יותר ויותר, עד ש...השמישה האחרית שלו נשברה, וגם אחד מחלונותיו 'נתקע' ונותר פתוח...

בימי החורף הסוערים, גשם ורוח חדרו אל תוך הרכב, כך שהנסיעה בו הייתה מקפיאה ובלתי נסבלת. כדי לסתם את הנקבים, אברהם היה מדביק לרכבו יריעות נילון עבים, על ידי סרט הדבקה חזק. ביום ששי אחד, מזג האוויר היה סוער במיוחד. אברהם הגיע אל מקוה 'טהרת מנחם' שברחוב ישעיהו בחולון. לאחר הטבילה יצא והבחין כי הרוח החזקה העיפה את הנילונים העוטפים את מכוניתו. תוך כדי שנסה להדביקם חזרה, ראה את ראובן צ. חברו שעשה את דרכו אל המקוה בנסיעה ברכבו. אברהם הבחין שראובן נוסע ברכב חדש, ושאלו: "מה עשית עם רכבך הישן?". ראובן השיב שנסה למוכרו אך לא הצליח. "יש לי רעיון בשבילך", הציע אברהם, "אולי תתן את הרכב לעני, בתור מעשר כספים". ראובן הסכים. עלות הרכב הישן שלו הסתכמה בכארבעת אלפים שקלים, ואת הסכום הזה התכונן לנפות מחיוב המעשר כספים שלו. ראובן, שהבחין במצוקה הגדולה של אברהם לנכח רכבו העלוב, היה בטוח שכונת אברהם היא שאת 'רכב המעשר' הוא רוצה לעצמו. אך כאן נכונה לו הפתעה מדהימה - אברהם חיג במכשיר הניד שלו אל יהודה, אחד מענני השכונה, שלאחרונה רכבו יצא מפלל שמוש, וספר לו בהתלהבות: "יש כאן נדיב צדיק שמוכן לתת את רכבו..." לנכח הבשורה המרנינה, יהודה הרעיף על ראובן ברכות והודאות, והוסיף לציין כי הרכב יסיע לו רבות בהבאת ילדיו למוסדות התורה ולהגעה מהירה יותר לבית המדרש וכו'.

ובכן, ראובן ויהודה סכמו אודות העברת בעלות הרכב, ולאחר שהשיחה נתקה, הביע ראובן את תמיהתו בפני אברהם: "וכי אינה צריכה רכב לעצמה, מדוע החלטת להעביר את הרכב לאחרים?". תגובת אברהם הייתה: "בדאי שאני זקוק לרכב, אבל מצוקתו של ידידי העני, שאין לו כלל רכב, בוערת אצלי לא פחות...". ראובן נדהם לנכח מעשה הותור האציל של חברו; הוא נוסע ברכב כה ישן שחודרים לתוכו גשמים, ממש גרוטאה, וקעת שמפתחות הרכב של ראובן היו בדרך אליו, הוא מחליט באדיבותו להעבירו לאחרים...

שיחת חזק לפרשת לך לך אברהם בערותך

בעקבות המעשה המרגש, התעוררה אצל אברהם ורעייתו שאלה מעניינת; הנה לאחר שקבל את הרכב מנסים, חשב אברהם שלנכח מצוקתו הפספית, אולי כדאי שימכר את הרכב וירכש בחצי המחיר רכב פשוט יותר, וכך יזכה ביתרת הפסף.

אלא, שאשתו הביעה מרת רוח מהרעיון. "רכב שהגיע לידינו בהשגחה כל כך מפלאה לא כדאי למכור..." טענה. לבקשת אברהם, הצענו את הוכוח בפני מו"ר הגאון רבי יצחק זילברשטין שליט"א. תגובת רבנו היתה: טענת האשה נכונה בהחלט! שכן ברכב הזה יש "מזכרת" של השגחה פרטית, וגם על ידו זוכרים את חסדו וטובו של הבורא יתברך, שמשלם שכר טוב ליראיו. כמו כן, ברכב זה יש זכרון והמחשה ליסוד שהמותר לאחרים לא יפסיד לעולם, אלא נהפך הוא, רק ירוח! והביא שם ראיה לדברי הרב מהאברבנאל בפרשת בשלח שאין לסחור ב'מון' שהוא לחם מן השמים שיהיה עיניהם אל ה' תמיד. וע"ש.

אל נא תהי מריבה - שלא תפריח ותרבה אש המחלוקת

בפרשתנו (יג, ח), 'ויאמר אברהם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך וכו' כי אנשים אחים אנחנו', ומבארים על פי המשל שהביאו הקדמונים, כי שאל הזהב את הברזל מדוע הנה מרעיש בקולי קולות בשעה שמקישים עליך והקול נשמע למרחוק, ואלו כשמרדדים אותי אזי לא נשמע קולי כלל, השיב לו הברזל, מה אדמה לך ומה אשורה לך, הנה מי שדופק ומקיש עלי הוא 'אחי' - פטיש העשוי מברזל, לעמת זאת אותך אין מרדדים ב'אחיה' הזהב אלא במין אחר, וכשאח מכה באחיו הרי גדול הכאב עשרת מונים מהפאה על ידי נכרי וזר, על פן הנני גונח ונאנח בקול מור על שאחי עצמי ובשרי מכה אותי מנה אחת אפים... וזהו שאמר הכתוב 'אל נא תהי מריבה, כי אנשים אחים אנחנו', וכמה הלב כואב ודואב לראות 'אחים' המכים זה את זה... אדרבה, 'איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק'.

ומה נמלצו דברי השל"ה הק' זי"ע (בפרשתנו אות לג) וז"ל. ושמעתי צחות בתבת 'מריבה' שאמר בלשון

אך הספור עדין לא נגמר. למעשה כאן הוא רק מתחיל... מה שהתרחש עכשו, היה בבחינת הלא-יאמן...

פתאום מגיע למקוה ברכבו יהודי יקר נוסף - איש עסקים נודע לשם טוב, נסים ש. שמו. ראובן הבחין כי נסים, שלומד עמו בחברותא מדי בקר, נוסע ברכב מפאר מדגם חדיש. הוא ברכו ואחל לו שהרכב החדש ישמש לו לתועלת ולברכה. "מה עשית עם רכב ה'פורד' המשפחתי הישן שלך?", שאל ראובן את נסים. הלה השיב שבכונתו להעמידו למכירה, וכאן הציע לו ראובן [כשליצדו עדין עומד אברהם ועוסק בעטיפת מכונתו המרפטת]: "מדוע שלא תתן את הרכב לאברך עני, כ...מעשר פספים? הוא ישתמש ברכב להבאת ילדיו לתלמודי תורה ולעשיית חסדים..."

נסים הרהר לעצמו כמה שניות והגיב: "עשיתי השבוע חשבון של רווחי בכל התקופה האחרונה, והתברר שאני חייב סכום של עשרים אלף שקלים לצדקה. וראה זה פלא - זה ממש שווי הרכב הישן שלי!... מיהו אפוא אותו אברך שכה זקוק לרכב?..."

- "הנה הוא לפנינו" הצביע ראובן על אברהם... נסים שלף לאלתר מכיסו את מפתחות מכונת ה'פורד', ומסרם לידי אברהם! מה מרגש להוכח, שאברהם שהחליט לוותר אך לפני כמה רגעים על רכבו של ראובן, זכה כעת, בהשגחה מפלאה, ברכב יקר פי חמשה!! פלאי פלאים!

[אגב, לספור יש המשך מדהים: אברהם ונסים, שניהם אנשים עמוסים ועסוקים מאוד, ולכן התקשו למצא זמן מתאים להפגש לאחר השבת על מנת לבצע את 'העברת הבעלות'. לפתע, מגיע אל המקוה צדיק רביעי... אסף צ. שמו, אחיו של ראובן הנ"ל. הלה עובד ב'משד הרשוי', וכששמע אודות ההתרחשות המסעירה שארעה בפניסה למקוה בדקות האחרונות, פנה אל נסים ואברהם ואמר: "תוכלו להיות רגועים... תעבירו לי את כעת הפרטים הנחוצים, אדאג בע"ה מיד ביום ראשון בבקר לבצע עבורכם את העברת הבעלות..."!]

נקבה, ולא אמר 'אל נא תהי ריב' (בלשון זכר), אלא, כי כבר התחיל ריב בין הרועים, לכן אמר אברהם למען השם יפסיקו דברי ריב ולא יוליד כדרך המחלוקת שתמיד עושה פרי ומתרבה, על זה אמר 'אל נא תהי מריבה' לשון נקבה, כאשה המולדת פרי מפרי, ודי בזה שהתחיל הריב, יהיה כזכר שאינו מוליד... עכ"ל.

ועפ"י דבריו מבארים את מאמר חז"ל (קה"ר ז, כג, וכע"ז נדרים מא.) 'דעת קניית מה חסרת', כי בהוספת אותיות 'מה' על 'ריב' נעשה 'מריבה', ומי שקנה דעת ומבין את גדל ההפסד היוצא מתוך כל מחלוקת, מיד בתחלת ה'ריב', הרי הוא מחסר את האותיות מה, ומונע מה'ריב' לההפך ל'מריבה', ולכן אמרו (חולין פט.) 'כל הבולם פיו בשעת מריבה פתולה ארץ על בלימה', אפלו שכבר היה 'שעת ריב' - וכבר החלה המחלוקת לחולל שמות, הרי הוא עוצרה מיד בכל כוחו, ומקיים את העולם שישאר על מקומו, וזהו 'על בלי-מה'.

וכבר באר פנ ב'תורת משה' להאלישיך הקדוש, דצ"ב, מהו שאמר אברהם 'אל נא תהי מריבה', והרי כבר התעורר דברי ריבות בשעריהם וכמפדש בפתוב (פסוק ז) 'ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט', אלא שעד עתה היה רק 'ריב', ובקש אברהם שה'ריב' לא יהפך ל'מריבה' הפרה ורבה והולכת ומתפשטת.

וכן הם פני הדברים, כי פעמים רבות מתגדלת המחלוקת באפן שאלו היו זוכרים את תחלת שרש המחלוקת כבר היו משלימים יחדיו זה עדן ועדנים, ורק מחמת שהוסיפו 'קש ותבן' ממישיכה האש לבער ולכלות כל חלקה טובה, והמשכיל בעת ההיא ידם, שלא תתרבה האש יותר ויותר.

ונראות כתב הרה"ק מלובלין זי"ע טוב להיות בשלום עם חברו הגם שהוא בשקר, מלהיות במחלוקת עם חברו הגם שהוא באמת (אור הנפלאות כח, הובא באבני זכרון ערך מחלוקת).

איתא במדרש (בר"ר פרשה ח, ה) בשעה שבא הקב"ה לברא את העולם... חסד אומר יברא שהוא גומל

חסדים, ואמת אומר אל יברא שכלו שקרים, צדק אומר יברא שהוא עושה צדקות שלום אומר אל יברא דכלה קטטה, מה עשה הקדוש ברוך הוא נטל אמת והשליכו לארץ, הרה"ד (דניאל ח, יב) 'ותשלך אמת ארצה', הקשה הרה"ק מקוצק זי"ע (אהל תורה פר' בראשית) מה הרוח בזה, הרי עדן ה'שלום' עומד על מקומו והוא טוען 'אל יברא', אלא באורו, כי כשבטלה האמת גם השלום מסכים שיברא עולם, שהרי כל המחלוקות באים כשכל אחד טוען האמת אתי, דרך האמת כך וכך היא, ממילא כשנטל האמת בטלה מחלוקת.

יש שבארו עוד, כי אכן דיקא אמת כזאת (הבאה על חשבון אחרים) הטוענת 'אל יברא' ראוי להשליכו לארץ. כי המבחן לראות אם אמת בפי האמרה, כשבנין עולם יוצא ממנו ולא חרבן עולם'.

יבקש את הנרדף - ההזירות שלא לפגע בזולתו

בפרשתנו (טו, ו), 'ותענה שרה ותברח מפניה', כתב הרמב"ן, וז"ל: 'חטאה אמנו בענוי הזה, וגם אברהם בהניחו לעשות כן, ושמע ה' אל ענייה ונתן לה בן שיהא פרא אדם, לענות זרע אברהם ושרה בכל מיני הענוי'. פשיטא ואין צריך לומר כי אין לנו כל שמץ השגה באבות ואמהות הקדושים - אברהם ושרה, אך עלינו ללמד שכל על שעבודם של זרע ישמעאל שאנו סובלים עד היום הזה בא לנו מענוי זה...

כתיב בפרשתנו (יג, ז) 'ויהי ריב בין רעי אברם ובין רעי מקנה לוט והפנעני והפרזי אז ישב בארץ', וכבר עמדו חז"ל לבאר השיכות בין מריבת הרועים לסיפא דקרא שהפנעני והפרזי היו אז בארץ (והובאו דבריהם ברש"י). ואמרו צדיקי הדורות, כי מצינו ש'פנעני' רומז לעניות, וכדאיתא בגמ' (פסחים ג.) לפרש בלשון הכתוב (זכריה יד, כא) 'ולא יהיה כנעני עוד בבית ה' צבא-ות', מאי ולא יהיה כנעני, אמר רבי ירמיה אין פאן עני, ועפ"י יתבאר בלשון הפסוק, שמאחר שהיה 'ריב' ומחלוקת על פנ ה'פנעני' אז יושב בארץ, שהמחלוקת מביאה לידי עניות רח"ל, וכלשון השל"ה הק' (יומא דרך חיים אות מד) שמחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות.

שיחת חזק לפרשת לך לך אברהם בערותך

'קטר' הרפכת שמושך עמו את כל הקרונות של הרפכת ע"י שאוצר בתוכו את כל החם הנוצר מן הפחם, כך גם הבולם פיו ואוצר בתוך עצמו את דבוריו מקיים בזה את כל העולם כלו.

בידך הכל - העמידה בנסיון מטה לטובה אותו ואת כל העולם

בפרשתנו (יב, א-ב), 'לך לך מארצך ממולדתך ומבית אביך... ואעשך לגוי גדול וגו'... מקשה הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ז ד"ה במדרש ויתאו) 'וכי צריך הקב"ה לחנכו בזה ההבטחה, הרי ודאי שבלא זה ג"כ יעשה רצון המקום ב"ה. אלא באורו, שפאן הודיע לו הבורא - 'ואעשך לגוי גדול' והכל תלוי בו, ושידע שבהתחזקותו בעבודת ה' יטה את כל בניו אחריו לטובה. וכמו כן צריך כל אחד לדע שהכל תלוי בו. והינו שבעמוד האדם בפני נסיון קשה - יתבונן היטב כי כל מהותו והיותו, ומהות והיות כל העולם תלויים בעמידתו בנסיון זה, הן לטוב, הן למוטב... ובזה תקל עליו המלאכה.

ולאידך גיסא, המתגבר בעת הקשי - להאמין בה' בכל לב, יזכה לשפע רב והארת פנים מן השמים. וכך איתא מהרה"ק המהר"י מפעלזא זי"ע (פר' ראה ד"ה והנביא) בשם אביו המהר"ש זי"ע כי מצינו במדרש (ב"ר סד, ד) 'בן מ"ח הפיר אברהם את בוראו', ובמס' נדרים (לב.) 'א שבו ג' הפיר את בוראו, ובשלמא שיטה זו דבן ג' שנים הכיר, אפשר להבין כי אז הוא הזמן שהאדם בא לכלל דעת, אבל טעמו של מאן דאמר בן מ"ח לא נודע, ואמר א"א ז"ל, כי יש עת שנקל יותר להתקרב להשי"ת ולעבודתו, ויש עת שקשה מאד, אף אעפ"כ כשאישי ישראל מתאמץ בכל כוחותיו לעבודתו יתב"ש יכול עתה לזכות למעלות הרבה. והנה לפי חשבון השנים היה 'דור הפלגה' - שפכרו ומרדו בהשי"ת בשנת מ"ח לחיי אברהם, והוא התאמץ לעבד את הבורא בכל כוחותיו, לכן דיקא אז זכה להפיר את בוראו.

ובזה מבאר, דבפרשת נביא השקר כתיב (דברים יג, דו) 'לא תשמע אל דברי הנביא... כי מנסה ה' אליכם אתכם... אחרי ה' אליכם תלכו ואתו תיראו... והנביא ההוא או חלם החלום ההוא יומת'.

ובודאי 'מדה טובה מרבה' שרבו השלום יביא לנו רבוי פרנסה בשפע רב.

והקב"ה אוהב את הנרדף, יהיה מי שיהיה, וכמו שבאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (וכן הוא בשפתי צדיק לך, אות לו) את המשך הקרא (שם פסוק ז) וימצאה מלאך ה'. ולכאורה צריך באור מהו וימצאה, וכי חפש אותה מקדם לכן, היה לו לומר ויראה מלאך ה'. אלא, מאחר שהגר היתה 'נרדפת' משרה אמנו, והרי 'אלקים יבקש את נרדף' (קהלת ג, טו) והוסיפו חז"ל (ויק"ר כז, ה) אפלו צדיק רודף רשע, לכן 'חפש' המלאך אחר 'נעלבינ', עד שמצאה... ללמדך מעלת הנרדף, אף אם הנרדפת היא הגר הבורחת משרה אמנו (הובא בלקוטי יהודה).

איתא ברמב"ם (הלכות מלכים ומלחמותיהם פ"ו הלכה ז) וז"ל: כשצריך על עיר לתפשה, אין מקיפין אותה מארבע רוחותיה אלא משלש רוחותיה, ומניחין מקום לבורת ולכל מי שיצא להמלט על נפשו, שנאמר (במדבר לא, ז) 'ויצבאו על מדין כאשר צוה ה' את משה', מפי השמועה למדו שבכך צוהו [ובאר הרמב"ן (ב'השגות' על ספר המצות להרמב"ם 'שכחת העשין' אות ה'), עפ"י דרכו של עולם, שכשהאדם מרגיש שהוא אבוד, ואבד מנוס ממנו, הרי הוא נלחם בכל כוחותיו העל טבעיים (למעלה מכוחות הטבע) ובודאי ינצחו את היהודים. וכך הוא לשון ה'משך חכמה' (במדבר לא, ז), למווד בחקות המלחמה, שאם יקיפו אותם מכל צד, ומהתיאשם בחייהם כי יפלו ביד צר, יעמדו על נפשם בכל שארית כוחם ויוכלו לעשות חיל, כאשר ידוע בקורות העתים, שפמה פעמים בא מגדל היאוש הנצוח הגדול].

הוסיף הגר"ש פינקוס זצ"ל לבאר בטוב טעם (תפארת שמשון פרשת תזריע), כי אם לא נתן להם מקום להמלט על נפשם הרי הם נהפכים לנרדפים גמורים - והלא כך הטביע הקב"ה בהנהגת העולם, שהוא מבקש את הנרדף, אף כאן האלוקים יבקש את הגוים ולא יהא ביד בניו לנצח אותם.

הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (הובא בגר אלקנן עמ' יב) אמר על דברי חז"ל (חולין פט.) 'אין העולם מתקיים אלא במי שבולם פיו בשעת מריבה', דהוא כמו

כן לא נסוג לבו אחור אלא המשיך בשלו ויבוא וישב'...

בספר ה'עקרים' (מאמר ג פט"ו) מבאר הטעם שהתיר הקב"ה לנח אחר המבול לאכול בשר בהמה וחיה שהיו אסורים מקדם לכן (ט, ב-ג), כי טעו הבריות וסברו שטעם אסור האכילה הוא מפני שבני אדם ובהמות שוים במעלתם, וממילא אין ראוי שיאכל אדם את הבהמה שהלא אין לו יתרון ממנה, ועל פן השחיתו דרכם ונהגו כמנהג בהמות, וכאשר נמחו כלם ונשאר אך נח ואשר אתו בתבה רצה השי"ת לשרש זה הדעת ולעקור אותו מן העולם, ועל פן התיר להם אכילת כל בהמות וחיות, למען ידעו כי יש לאדם יתרון ומעלה מן הבהמה, כי בצלם אלקים עשה את האדם, ויש בו שכל ודעת להכיר את בוראו ולעבדו. והדברים נוראים למתבונן בהם, כי זה האיש אשר אינו מבין מעלת ה'אדם' שבו יכול להגיע עד לשפלותם של 'דור המבול'... ועד פמה צריכים אנו לזכר בכל עת שאנו 'בני אדם' ולא 'בהמות'...

יש שפרשו לאידך גיסא, שאדם הראשון לא התאפק מלאכל את עץ הדעת, ולא נכר בו מותר האדם מן הבהמה, על פן נאסר באכילת בעלי חיים, אכן נח היה 'צדיק תמים', ושלט על עצמו שלא להיות כפאנשי דור המבול שמלאו תאוותיהם, על פן התעלה בדיון הוא שיאכל בעלי חיים...

בין כך ובין כך, מעתה יתבאר הא דאיתא בגמ' (פסחים מט:): 'עם הארץ אסור לאכול בשר בהמה', כי כל 'ההתר' היה מפני שישמו לבם לדעת שהם בבני אדם ולא בהמות, או כי יש לבני אדם שליטה על עצמם והם עדיפים מבהמות, ואם הוא 'עם הארץ' ונוהג כבהמה אם פן 'נפל כל ההתר', ומהיכי תיתי להתירו בבהמה אחר שאינו עדיף ממנה...

וזאת חובת האדם, לעמל ולהתייגע בכל כוחו ללא לאות בעבודת בוראו להתגבר על יצרו, וכה אמר הרה"ק השרף מקוצק ז"ע (שש"ק ענינים שונים, עבודת ה' מג) שבשעה שיוצאת הנשמה להאי עלמא מורידה הקב"ה בסלם גבוה מרום שמים עד תחתיות ארץ, בהגיעה לארץ מסלק הקב"ה את הסלם ואומר

ויש לדקדק מדוע הכניס באמצע דינו של נביא שקר את הפסוק 'אחרי ה' אלקיכם תלכו', והיה לו לומר 'והנביא ההוא יומת' ורק לאחמ"כ 'אחרי ה' אלקיכם'. אלא, כי באה התורה לומר אל תתפתה לשמע לקול דברי נביא השקר - אף שהזמן עת קשה מאד, מכל מקום התגבר נא, או אז תזכה לאחר ה' אלקיכם תלכו וכו'.

דברים נפלאים כתב כ"ק אדמו"ר מרחמיסטרין קא שליט"א (ארה"ב) בספרו 'אמרות טהורות' (דף ע) בשם הרה"ק ה'זרע קדש' זי"ע (בפרשתנו בדבור השלישי), וז"ל: דהנה, אלו היה אברהם אבינו נותן דעתו על עצמו, מאיזה אדם נולד (אביו תרח) ומאיזה מקום שפל הוא בא, היה קשה לו מאד לחשב שיש לו מציאות ויכלת כלל לעבד את השי"ת, כי בכל עת שיעלה על זכרוננו מאיזה מקום שפל הוא בא, אז יחשב בנפשו לומר - מי אני ומה אני חשוב שאיזה ראוי לעבד את השי"ת. וכן בכל אדם, כאשר יזדמן לפעמים שהוא נופל קצת, אזי הוא עלול לחשב פן על נפשו, מה אני חשוב שאוכל לעבד את ה'. ועל זה אמר הקב"ה לאברהם לך לך - עזב עצמו מכל המחשבות הללו ורק לך לעבד את השי"ת, וצריך להתחזק.

הנה כתיב בסוף פרשת נח על כל משפחת תרח ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען ויבאו עד חרן... וימת תרח בחרן' (יא, לא-לב), ובפרשתנו כתיב גבי אברהם (יב, ה) 'ואת הנפש אשר עשו בחרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען, ורמז יש בדבר, כי הכל יוצאים ללכת אל ארץ כנען, ורק אברהם הגיע, ולא נתפעל מה'חרן' - נפילות אשר ארעו על אם הדרך, אבל ה'תרח' רק רואה את החרון ומיד מת על אתר..., מבלי להתרומם מעפרו לשוב על מעמדו הטוב.

וכך מרמז ב'טעמי המקרא' שבפרשתנו בפסוק (יג, יח) 'ויאהל אברם ויבוא וישב באלוני ממרא', שה'טעם' בתבות 'ויבוא' הוא 'תביר' (שהוא מלשון 'שבר'), וכן גם תבת 'וישב' טעמה הוא תביר, והרי זה מרמז ל'שבר על שבר השברנו', ואף על פי

שיחת חזק לפרשת לך לך אברהם בערותך

ואדם - מכאן ואילך, עליך להעפיל בעצמך בדרך העולה בית אל על ידי ההתחזקות בעבודת ה' - יש שאינו מנסה לקפץ, ויש הקופצים ונופלים, ואז מתיאשים, ויש מי שקופץ למעלה שוב ושוב עד שירחם עליהם הבורא ומעלה אותם...

וכמשל לאיש שבעצת רופאו ערך בכל יום 'הליכה' במשך כשעה תמימה (הליכה שאין בה מטרה אלא ההליכה עצמה...), פעם אחת עבר בסמוך אליו רכב אשר 'מנהיגו' היה 'בעל חסד' גדול, וקרא לאותו 'הולך' שיעלה לרכבו ויקחנו למחוז חפצו, סרב ההולך לעלות, אבל בעל החסד המשיך להפציר בו - את כל הלוחך במשך שעה אקצרה למשך שתי דקות... ולא הועיל מאומה, כי אין לו כל מטרה בהגעה לאיזה מקום רק בעצם ההליכה חפצו ומטרתו, כך 'בין', כי עצם היגיעה בתורה ובעבודה היא היא המטרה והתכלית (ולכן כתיב 'אם בחקתי תלכו' - וברש"י, שתהיו עמלים בתורה, כי בתורה יש תכלית מיוחדת ב'הליכה' וביגיעה), וגם זה נכלל במאמר הכתוב בריש פרשתנו לך לך, תתחיל לעשות 'הליכה'... כי רצונו של המקום ב"ה שאדם ילך ויתגבר בעבודתו ית"ש.

ואלו הרב מפוניב' ז"ל המשיל זאת, לעשיר שעמד בצד 'שדה אמונים' - מקום שבו מרגילים את החילים ואנשי המלחמה, והנה הוא רואה שהחילים קופצים ומדלגים מעל בור מים גדול ועמק, אף נדרש מהם להתכופף מטה מטה מתחת לגדר תיל' וכל זה כדי להרגילם לעמוד איתן בכל סוגי ומצבי מלחמה, אלא שהעשיר הגלם הלז לא הבין כי יש תכלית ומטרה בכל אלו המכשולים מהמורות ונסיונות, מניעות ונפילות, נכמרו רחמיו עליהם מדוע יצטרכו 'מסכנים' הללו לדלג על ההרים ולקפץ על הגבעות... ברב רחמנותו נגש אל ה'מפקד' הממנה עליהם, ואמר לו, הנה עשיר כקרח אנכי, אין זהב וכסף נחשבים בעיני מאומה, אבקשך שתקח 'בעלי מלאכה' על חשבון כספי וזהבי והם יישרו את כל השדה אשר אנו עומדים עליה - להוריד את ההרים, למלא את הבורות והבארות בעפר. וכך לא יצטרכו 'חילך' להתנגע חנם, שחק המפקד על רב סכלותו, ואמר לו, אם אכן נדבך לבך לחוננו ממתת ידך, אנא, רחם נא

וכבר אמרו שכל יפיו של 'כתר המלכות' בא לו מהחללים הריקים - מקום שלא נצק בו לא זהב ואף לא כסף אלא אויר ריק מכל... ומשם נתפשט היפי לכל הכתר כלו, וכלומר ממקום הקשי והיסורים שם הוא יפי ותכלית האמונה והעבודה.

וכך באר הרה"ק ה'אור לשמים' זי"ע (פר' לך ד"ה ויאמר ה' השני) את דברי הגמרא (מנחות כט:): 'עתידי רבי עקיבא לדרש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות'. והינו שעל כל קוץ וקוץ שהכאיב לו זכה לדרש תלי תלים של הלכות, כי הקוצים המכאיבים - הנסיונות מהם מתעלה האדם.

רמז לדבר אפשר לראות בהאי עבדא, הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע נשאל פעם אודות 'ספר תורה' שנפל ספק האם בר ישראל כתבו או ערל, נענה החת"ס שביחנו את התבות האחרונות שבסוף ספר התורה, אם הם מטשטשות וכתובות שלא מישר כל כך אזי סימן הוא שהספר נכתב על ידי יהודי כשר, כי מנהג ישראל לערוך 'סיום כתיבת ספר תורה' ברב עם, לכבד צדיקים וגאונים בכתיבת אותיות, ומשום כך אין כל האותיות שבסוף הספר שוות במראיהן, אף אם יראו שהאותיות כתבות מישר בשוה ממש סימן הוא שנכרי כתבו. ואפשר להוסיף ולומר, כי הטשטוש וה'שלא כסדרן' הם המרוקמים את האדם וגורמים להתעלותו ושלמותו.

מעשה בבחור שנפל ל"ע עד לשאל תחתית ממש רח"ל, ומתחזק בכל כוחו לבל ישוב לכסלה עוד, ולעלות שוב 'על דרך המלך', לאחר חג השבועות שפך מר לבו בפני 'מורה דרכו', הנה חברי היקרים התעלו בחג השבועות למעלה ראש, התרוקמו ב'אהבה רבה', עליו ושמוחו בקבלת התורה, ואלו אני התגברתי בכל כוחותי שלא לשקע באותם חטאים, אבל לעלות ולהתעלות ב'עשה טוב' מאן דכר שמייה, ואני אנה אני בא. נענה לו רבו בדבר חזק נפלא להשיב את נפשו, הנה בהיות בית המקדש

על מכונו ותפארתו עמדו הלויים על דוכנם וכנורות ושאר כלי שיר בידם, ונגנו בשיר וזמר מנגינות ערבות המביאות את האדם עד לכלות הנפש אל האלוקים ולתשוקה עצומה לקרבת אלוקים לי טוב, גם היו 'כהנים בעבודתם', שוחטים בהמות וטובלים אצבעם בדם ומזים על המזבח, ועתה נחזי אנן, איזו עבודה חשובה יותר לפני המקום ב"ה, האם עבודת הלויים ברוממות הנפש וב'עולם האצילות'... או שמא עבודת הכהנים המתעסקים בבהמות ומתלכלכים בדם, פשיטא שעבודת הכהנים, ש'אין כפרה אלא בדם', ורק בקרבנות פתיב 'ריח ניחוח', ולא בעבודת השירה של אותם בני עליה. כי עקר הנחת רוח שיש לו להקב"ה הוא בעת שיהודי מתבוסס בדמו בשעת נסיון ו'מקריב מעצמו', ואם לעיני בשר נראה שהוא 'מלכלך' הרי באמת באותה שעה עולה ממנו 'ריח ניחוח' לפני המקום ב"ה.

אמרו חז"ל (ע"ז ט). תנא דבי אליהו, ששת אלפים שנה הוי העולם, שני אלפים תהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח. ועל פי החשבון

עולה שמנן ב' אלפים תורה החלו משהיה אברהם בן נ"ב, הקשה הרה"ק ה'דברי יואל' מסטמר זי"ע הרי אברהם הכיר את בוראו כבר מקדם לכן (או מכן שלוש או מכן מ"ח), ומדוע לא יחשיבו מאז והלאה את השנים של תורה. ותירץ, כי 'האלפים של תורה' נחשב רק מאז שהיה בעולם 'מסירות נפש' לה' ולתורתו, וזה היה כשהיה בן נ"ב - כשעבר את הנסיון של 'אור כשדים' ולא קדם לכן (הובא בטללי אורות).

ואיתא מהרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע (אמ"פ ל"ב) עד פרשת לך לך שקורין ענין אברהם אבינו ע"ה העולם נבון, ומפרשה זו מתעורר חסד אברהם (שהוא מומדת החסד) ונעשים ישועות בעולם.

ויהי רצון שנוזף להתחזק באמונה בהי"ת וזהירות בכבוד הזולת ובריחה מהמחלוקת, ונוזף להתחיל בעבודת ה' בכוחות מחדשים ולעמוד בנסיונות ולהרבות חסדים, ונוזף לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

שְׁהִיית וְהִטְמֵנַת תַּבְשִׁיל מֵעֶרֶב שַׁבָּת ה'

לִתֵּן עַל גְּבִי פִלְטָה תַּבְשִׁיל לַח, וְהַפְלָטָה תַּדְלָק בַּעֲדוּ שַׁעֲה

א מִתֵּר לִתֵּת [אַפְלוֹן] בְּשַׁבַּת תַּבְשִׁיל מֶרֶק מִבָּשֶׁל צוּנָן עַל גְּבִי פִלְטָה חֲשַׁמְלִית שְׁאִינָה פּוֹעֵלֶת, וּבְמִשְׁךְ הַשַּׁבָּת הַפִּלְטָה תַּדְלָק עַל יְדֵי שְׁעוֹן שַׁבָּת, וְהַמְחִמִּיר תֵּבֵא עָלָיו בְּרָכָה. אֲבָל בְּתַבְשִׁיל שֶׁלֹּא נִתְבָּשֶׁל כָּלֵל אֵין לְהַקֵּל (יְלָקוּט יוֹסֵף שַׁבָּת א א עמוד תקמט).

וּבַהֲעֵרָה (שֶׁם) כָּתַב בְּשׁו"ת תַּרְוֻמַת הַדָּשָׁן (סימן סו), שְׁאִין לְהַתִּיר לִישְׂרָאֵל שְׁיֹשִׁיב קִדְרָה שֶׁל הַחֲמִין עַל גְּבִי הַתֵּנּוֹר, וְהַשְׁפָּחָה מִבְּעֵרַת הַתֵּנּוֹר אַחֵר כֶּה, וְהַחֲמִין מִתְבָּשֶׁל כָּל צָרְכוֹ, דִּהְיוּ כְּדֹאמְרִינָן בְּבִיצָה (לד.) אֶחָד שׁוֹפֵת אֶת הַקִּדְרָה וְאֶחָד נוֹתֵן אֶת הַמִּים, וְאֶחָד הִצִּית אֶת הָאוּר, וְאֶחָד הִגִּיס בָּהּ, שְׁנַיִם אַחֲרוֹנִים בְּלִבָּד חֲבִיבִים. וְהַשְׂאֵר פְּטוּרִים. וְכָל פְּטוּרֵי שַׁבָּת פְּטוּר אֲבָל אֲסוּר. וּמוֹכַח שְׂאֵף הָרֹאשׁוֹן אֲסוּרָא קַעֲבִיד. שְׁכִינָן שְׁיֹדַע שֶׁהַשְׁפָּחָה מִבְּעֵרַת אַחֵר כֶּה אֶת הַתֵּנּוֹר, הָיוּ כְּנוֹתָן עַל מִנֵּת לְבָשָׁלוֹ. ע"כ. וְהוּבָא בְּ"י (ס"ס רג). וְכ"פ הַרְמָ"א בַּהֲגָה (סימן רנג ס"ה), שְׁאִין לִישְׂרָאֵל לְהַנִּיחַ קִדְרָה בְּמָקוֹם שְׁיָבָא הַגּוֹי אַחֵר כֶּה וְיִבְעִיר. וְכָתַב שֶׁם הַמַּג"א (ס"ק מא) שֶׁהוּא מִשּׁוּם דְּדָמִי לְאֶחָד נוֹתֵן הַקִּדְרָה וְהַשְׁנִי הָאֵשׁ, שֶׁהָרֹאשׁוֹן פְּטוּר אֲבָל אֲסוּר. וּמִשְׁמַע דְּבִאֻפְּנָן כִּזָּה לֹא חֲשִׁיב גִּרְמָא בְּלִבָּד. וְלִכְאוּרָה הוּא הַדִּין בְּנִדּוֹן דִּידָן שֶׁהַדְּבָר נַעֲשֶׂה בְּשַׁבָּת עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל, וְנוֹתֵן הַקִּדְרָה בְּשַׁבָּת, דְּחִמִּיר טְפִי, שְׁסוּף הָאֵשׁ לְבּוֹא מֵעֲצָמָה. וִי"ל.

וְע' בְּשׁו"ת הַר צָבִי (חֶלֶק אַרְבַּע חִיִּים חֶלֶק א' סִימָן קלו) שְׁכָתַב, דְּבִמְרָק קָר וְדֹאֵי שְׂאֲסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּשַׁבָּת, וְדוּמָה לָמָּה שְׁכָתַב הַרְמָ"א (הנ"ל). אֲלֵא שְׁלַעֲנִין לְאַסֹּר אֶת הַתַּבְשִׁיל יַעֲיֵן בְּסִפְרָא בֵּית אַפְרַיִם (או"ח סִימָן כא) שְׁנִשְׂאֵל כַּעֲיֵן זֶה, בְּדָבָר קָפָה מִבָּשֶׁל צוּנָן שֶׁהַעֲמִידָה הַמְשַׁרְתֶּת בְּשַׁבָּת עַל תֵּנּוֹר בֵּית הַחֹרֶף קָדָם שֶׁהִסִּיק הָא"י, אִם מִתֵּר לְשִׁתּוֹתוֹ, וְהִבִּיא

שֶׁם דְּבָרֵי הַתַּה"ד שֶׁהוּבָא בְּרַמְ"א הַנִּלְ, וְכָתַב ע"ז שֶׁהַדְּבָר צ"ע, דְּאַפְלוֹ תִּימָא דְשֶׁם פְּטוּר אֲבָל אֲסוּר, ע"כ דְּמִירֵי בְּגוּנָא שְׁזָה שְׁנוֹתָן אֶת הַקִּדְרָה יֹדַע שְׁזָה יְבּוֹא אַח"כ וְיִצִּית הָאוּר לְבָשָׁלָה, וְע"מ כֵּן הוּא עוֹשֶׂה, דַּל"כ פְּשִׁיטָא שְׁאִין כָּאֵן מָקוֹם אֲסוּר כָּלֵל בְּמָה שְׁלָקַח קִדְרָה צוּנָנָת וְהַעֲמִיד בְּמָקוֹם זֶה וְכו', וְהַלְכָּה פְּטוּר אֲבָל אֲסוּר, כִּיּוֹן שְׁזָה הַנוֹתֵן הָאוּר הוּא יִשְׂרָאֵל וְעַבִּיד אֲסוּרָא, א"כ זֶה הַנוֹתֵן הַקִּדְרָה הוּא מְסִיעֵ יְדֵי עוֹבְרֵי גְבֵרָה, וְלָכֵן אֲסוּר לְכַתְּחֵלָה עכ"פ, מִשְׂא"כ בַּנ"ד דְּהַנֶּכְרִי הוּא הַמְסִיק וְנוֹתֵן הָאוּר, וּבְרִשׁוֹת קַעֲבִיד, דְּהַכֵּל חוֹלִים אֲצֵל הַצָּנָה, וְא"כ יִשְׂרָאֵל זֶה שְׁמַעְמִיד הַקִּדְרָה בְּמָקוֹם הַתֵּר, אַע"פ שְׁיֹדַע שֶׁהַנֶּכְרִי יְבּוֹא וְיִסִּיק וְיִהְיֶה כָּאֵן בְּשׁוּל, מ"מ בְּשַׁעֲת הַעֲמִידָה לְאוּ מְדֵי קַעֲבִיד, וְלֹא שְׁיָף כָּאֵן לּוֹמֵר דְּפְטוּר אֲבָל אֲסוּר מִשּׁוּם דְּמִסִּיעֵ וְכו', וּבִסּוּף מְסִיק שְׂאֵף שְׂרָאִית הַתַּה"ד תְּמוּהָה, מ"מ אֵין כְּדֹאֵי לְפַקֵּק בְּדָבָר אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי גְּאוֹן כְּמוֹתוֹ, וְאַחֲרָיו הַחֲזִיק רמ"א. וְמ"מ בְּדִיעֲבַד הַתֵּר שֶׁם לְשִׁתּוֹת אֶת הַקֶּפָּה. אֲלֵא שְׁבִתְשׁוּבָה הַנִּלְ שֶׁל הַבֵּית אַפְרַיִם הָיוּ שֶׁם עוֹד צְרוּפִים לְהַתֵּר, שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל שֶׁהַעֲמִיד אֶת הַקֶּפָּה עַל הַתֵּנּוֹר אַע"פ שְׁדַעְתּוֹ הָיָה שִׁיִּסִּיק הַנֶּכְרִי וְיַחֲמִם הַתַּבְשִׁיל, מ"מ לֹא הָיָה דַעְתּוֹ שְׁיָבּוֹא לִידֵי בְּשׁוּל, וְלָכֵן בַּנ"ד אִם הָיָה דַעַת הַנוֹתֵן עַל הַתֵּנּוֹר שְׁיָבּוֹא אַח"כ לִידֵי בְּשׁוּל, אֲפָשָׁר שֶׁגַּם הַבֵּית אַפְרַיִם לֹא הָיָה מִתֵּר. וְע"ש שְׁצַדִּד לְהַתֵּר בְּהִנִּיחַ מֶרֶק חֵם עַל תֵּנּוֹר וְאַחֵר שְׁנִצְטָנָן הַדְּלָק ע"י הַשְּׁעוֹן, וְהִבִּיא דְּבָרֵי רַע"א (סִימָן שִׁיחַ, עַל הַמַּג"א ס"ק יא) שְׁכָתַב, וְהָיוּ יֹדַע שְׁכָל דִּינִים דְּאַסוּרִים מִשּׁוּם בְּשׁוּל, אֲפָלוֹ לִתֵּן עַל הַפִּירָה אוֹ הַתֵּנּוֹר קָדָם הַסֵּק אֲסוּר, וְכָתַב עַל זֶה הַגִּרְעָק"א, אֲבָל לִתֵּן עַל הַפִּירָה קָדָם הַהֵסֵק תַּבְשִׁיל לַח בְּעוֹדוֹ רוֹתֵחַ, וְאַחֵר שְׁיִצְטָנָן יִסִּיק הַנֶּכְרִי הַפִּירָה, י"ל דְּשִׁירֵי לְכַתְּחֵלָה, דִּהָא דְּאֶחָד נוֹתֵן אֶת הַמִּים וְאֶחָד נוֹתֵן הָאוּר הָרֹאשׁוֹן אֲסוּר מְדַרְבְּנָן, כִּיּוֹן דְּאֵלוֹ הָאוּר שֶׁם דָּאָז הָיָה חֲבִיב מִשּׁוּם מִבָּשֶׁל, אֲבָל בְּזֶה דְּבַעֲדָנָא דְּנוֹתֵן שֶׁם, אִף אִם הָיָה שֶׁם הָיָה מִתֵּר,

דאין בשול אחר בשול, ולאחר שיצטנן לא עבד מדי.

ואף שיש סברא לומר שאדרבה כשסופו לבוא מצד עצמו קיל טפי, מסופו לדלק ע"י גוי, וכמ"ש הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בספרו מאורי אש (פרק ד' עמ' פא, ד"ה ולפי זה). ועין בשו"ת הר צבי הנז' (בסוף הסימן). מכל מקום מסתבר יותר להחמיר בזה. ועין להחזון איש (סי' לו אות כא ד"ה והנה), שכתב שאף שבמסיק הגוי לא חשיב משהה, התם משום שמחסר מעשה, אבל בחשמל שסוף החם לבוא מעצמו נראה דחשיב משהה. ועין עוד מ"ש שם בסי' לח אות ב'. ובשו"ת חלקת יעקב ח"א (סי' נו), ובשו"ת מנחת יצחק ח"ד (סי' כו-כו). ומדברי החזון איש שם נראה להתיר להניח התבשיל מער"ש, כדי שאח"כ התנור יפעל על ידי שעון שבת. אף בשו"ת מנחת יצחק (שם אות י' והלאה) כתב, שהחזו"א לשיטתו דס"ל דהוי רק גרם. אף אם נאמר שאסור משום גזרה, באשר באר שם, או מדאורייתא, ודאי יש לאסור ער"ש אטו שבת. ולכן העלה שם (אות כ') לאסור אפלו התבשיל יבש. וגם משום זילותא דשבת, ורק לצורך גדול ואקראי יש להקל. ע"ש. ועין בשו"ת אז נדברו ח"ב (סי' טז-יז). ע"ש.

גם בשו"ת חלקת יעקב הנ"ל כתב, שאף שנתפשט ההתר להשתמש בשעון שבת לצורך אור, מ"מ בתבשיל אין להקל בזה מכמה טעמים, שלא שיכים בשעון שבת לצורך תאורה. ובשו"ת אבן יקרה (מה"ג סי' פה) כתב על דין השעון שבת, ואת ה' אני ירא כי יוכלו לצמח מכשולים שייתרו מדורת אש לבשול וכדו', ועל פנ ידי אל תהי בהתר זה. ע"ש. ואף שהמנהג להקל לצורך אור, מ"מ לבשול אין להקל. ע"ש.

ועין בשו"ת הר צבי (קונטרס טל הרים מלאכת מבישל סק"ג), שכתב בשם הגרא"י וולדינברג שאסור בזה בתשובה, אף הגרצ"פ פראנק פקפק בזה. וגם הגרש"ז אויערבאך העיר ע"ד, ובשמירת שבת כהלכתה ח"א (עמוד י' סכ"ו) פסק להקל בגרופה

וקטומה. וע"ש בהערה עג. גם בספרו שלחן שלמה ח"א (עמוד סה) כתב להרב ציץ אליעזר, דמה שאסר מדינא להניח מערב שבת קדרה עם מאכלים שלא נתבשלו כלל, או שנתבשלו רק כמאכל בן דרוסאי על תנור חשמלי שעתידי להדלק מאליו בשבת, ועקר טעמו משום דחיש לשמא יגיס, הנה בשלחן ערוך מבאר, דבכירה שהיא גרופה או קטומה מתיר להשהות אפלו בכהאי גונא שהתבשיל רק התחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי. וע"ש בהגהות רעק"א שכתב, שדין זה אינו ברור, שיש פוסקים שסוברים דאפלו גרופה וקטומה לא מהני בזה, [לשון הבאור הלכה ולא של רעק"א], והוא משום חששא דשמא יגיס, וראה ברעק"א במשניות ריש פרק כירה. אבל עכ"פ לאחר שפבר הגיע למאכל בן דרוסאי גם רעק"א אינו מפקפק כלל על פסק הש"ע. וא"כ לפי המנהג שמשגימים חתיכת פח על התנור כדי לעשות בכך את הכירה לקטומה, [שיוכל גם להחזיר], אם פנ איני יודע מה טעם יהיה אסור מפני זה שהתנור נדלק אח"כ מאליו, ובר מן דין עין בתפארת ירושלים שמישב לנכון את פסק הש"ע, ומבאר דק"ל שבאוכלין אין לחוש בגרופה וקטומה להגסה אף בפחות מכמאכל בן דרוסאי. ע"ש. וכיון שכן תמה אני על כב' ועל מהרצ"פ איך לא זכרו דבש"ע מבאר דבגרופה וקטומה לא חשינו להגסה, וכן המנהג, ואיני יודע שום טעם וסברא לחלק בין כירה לתנור חשמלי הנדלק מאליו.

ואחר שנים יצא לאור שו"ת יביע אמר חלק י' ושם (סי' כו עמוד מא) כתב בנדון דידן, והביא מה שכתב בתרומת הדשן הנ"ל, וכתב, אולם הרמב"ם (פ"ט ה"ד) לא כתב אלא שהשנים האחרונים חייבים, ולא כתב שהראשונים פטורים. וכן הוא בתוספתא שבת (פרק יב הלכה ד'). וכן כתב המבי"ט בקרית ספר, דהראשונים לא עשו פלוג וכו'. גם בשו"ת בית אפרים (חאו"ח סי' כא) כתב, דנ"ל שאין אסור בישראל המעמיד הקדרה על התנור קדם ההסקה, דהא לא אתעביד אסורא דשבת כלל. וסיים, אלא שאיני כדאי לחלק על המהרא"י והרמ"א. אף בדיעבד שפיר דמי. ע"ש. [וראה עוד במה שכתב

שהית והטמנת תבשיל מערב שבת ה אדרברה בערותך

אולם מלבד מ"ש מרן החיד"א [הובא ביביע אמר שם] שאם מרן כתב בב"י איזה דין, ואחר כך השמיטו מהש"ע, אפשר דחזר בו ממה שכתב בבית יוסף, עוד בה, דהרב תרומת הדשן אירי להדיא בתבשיל שלא נתבשל לגמרי, שעכשו החמין מתבשל כל צרכו, ובזה החמיר, אבל בבשול אחר בשול בלח לא קאי. [ואע"ג דהכא הרמ"א פסק בן לדינא, מ"מ כבר נתבאר בספר עין יצחק ח"ג שאין דברי הרמ"א מחייבים את הספרדים לנהג כדבריו, שלא קבלנו אלא הוראות מרן הש"ע, ולא הוראות הרמ"א], ולכן העקר להקל בתבשיל לח שנתבשל כבר כל צרכו.

לערות רותחין לתבשיל שמצטמק

ב תבשיל המנח על הפלטה, ונצטמק, אסור לתת לתוכו מים רותחים בשבת, אף אם התבשיל הורד מעל הפלטה. מפני שבשיצאו המים מהפלי ראשון פסק כח רתיחתם באויר, וחוזרים ומתבשלים בתבשיל. [ואם חושש שהתבשיל יצטמק, מתר להניח בקדרת החמין מערב שבת שקית ניילון סגורה ובתוכה מים, ובשבת יעשה חר בניילון, והמים שבשקית יצאו לתוך החמין. או שיכניס מצקת למים חמים, וישהה אותה בתוך המים כמה רגעים, וישפך המים לתבשיל ישירות שלא דרך האויר]. ואף העדות שנהגו בחוץ לארץ להקל בהוספת מים רותחים לתבשיל, בארץ ישראל נהגו כדעת מרן הש"ע. והאשכנזים נוהגים להקל בזה, ומקלין ליצוק מים חמים מהדיד שעומד אף הוא על הפלטה, לתוך תבשיל שמצטמק (שם עמוד תקנב).

ובהערה (שם) כתב רבנו יונה באגרת התשובה (יום ה' כלל א' סימן ג'): מכשלה גדולה בידי מקצת העם, שטומנים מערב שבת קמקום של מים חמים, כדי לתת לתוך הקדרה בשבת כשהתבשיל מצטמק, ופעמים שהמים אינם חמים כל כך שהיד סולדת בהם, וכשמערים אותם לקדרה שהיד סולדת בה מתבשלים בתוכה, ונמצאו מבשלים בשבת. ועוד שאפלו אם המים החמים הם רותחים והיד סולדת

בספרו חזון עובדיה על הלכות שבת דיני שהיה הערה יב].

והנה מה שהביא התרוה"ד ראיה ממ"ש המרדכי פ"ק דשבת, דנותנים מזונות לפני הנכרים בחצר דאם יודע בודאי שיוציאנו הנכרי אסור לתת לפניו. א"כ בנ"ד דיודע דהשפחה מבערת את התנור בודאי הוא פנותו ע"מ לבשלו, ואב מלאכה הוא, כמו ההוצאה וכו'. עכ"ל. לכאורה יש להבין, דהא הריא דאם יודע שיוציאנו הנכרי אסור לתת לפניו מזונות, הינו כדי שלא יראה כשלוחו, כדמשמע בסוגיא דהתם, והכא גבי התנור קאמר דהוי אב מלאכה, וזה דמי לנדון התרוה"ד, כשמניח הקדרה על האש ואח"כ בא הנכרי ומדליק מחזי כשלוחו, אף זה בודאי אינו שיה בשנדלקת הפלטה ע"י שעון שבת, דבזה לא שיה שלוחו, וצ"ע.

ואמנם כל זה בתבשיל שלא נתבשל, וכלשון תרומת הדשן "והחמין מתבשלים כל צרכם", אבל אם נותן על הפלטה הכבירה תבשיל לח שנתבשל כל צרכו מער"ש, והשעון ידליק את הפלטה כדי לחמם התבשיל, אף דקיי"ל שיש בשול אחר בשול, י"ל דמרן לא אסר בבשול אחר בשול אלא בנותן על האש כשהיא דלוקה, אבל בכה"ג יתכן שמרן יסמוך על דעת הרמב"ם הרשב"א הר"ן הרמב"ן והריטב"א, דכלהו ס"ל שאין בשול אחר בשול גם בדבר לח. שלא החמיר מרן בבשול אחר בשול בלח אלא מכח ספק דאורייתא, וכאן חזי לצרופי סברת החולקים על המהרא"י.

וראיתי למי שהעיר ע"ד מרן זיע"א, שהרי מרן בב"י הביא דברי תרומת הדשן הנ"ל, ונודע דקבלנו הוראות מרן גם במה שכתב בב"י, כשאין לנו גלוי הפך מזה בש"ע, וכמו שנתבאר בשו"ת יביע אמר ח"ג (חלק אבן העזר סימן יג אות ב-ג). ע"ש. וא"כ אף שמדיקים מדברי הרמב"ם לא כך, אחר שמרן בבית יוסף לא נחית להאי דיוקא, והעתיק בשתיקה דברי תרומת הדשן, לכאורה כך יש לנו לתפס לדינא, בפרט שהרמ"א פסק את דברי תרומת הדשן לדינא בהג"ה.

ארברה בערותיך

שהית והטמנת תבשיל מערב שבת ה

ע"ש. (ומ"ש בשם רבנו יונה, אינו מדק, כי רבנו יונה אוסר
אף כשהקדירה הורדה מעל האש.)

ומרן הבית יוסף (סימן רנ"ג) כתב, שדעת רבנו ירחם
לאסור בדברי רבנו יונה. אבל הרשב"א חולק ומתיר
לתת מים אפלו כשהיא עומדת על הכירה. וכתב
עוד, שרבנו הגדול רבי יצחק אבונה תרץ קשיית
הר"ן הנ"ל, כי מה שאמרו כל שבא בחמין מלפני
השבת שורין אותו בחמין בשבת, זהו דוקא בדבר
יבש, כגון התרנגולת של רבי אבא שהיתה מבשלת
מערב שבת, והיה נותן אותה לתוך תבשיל חם
בשבת כדי לחממה (שבת קמה:), אבל דבר לח,
כגון מרק חם, או מים חמים שפסקה רתיחתם,
יש בהם משום בשול. וכמו שחלק כן בפרוש רבנו
הטור לקמן (סימן שי"ח). וכן דעת רש"י והרא"ש.
וסים על זה מרן הבית יוסף, ולכן נכון למחות בידי
הנוהגים החר בדבר, כיון שהרבה פוסקים אוסרים.
ע"כ.

וזה לשון מרן בשלחן ערוך (סימן רנ"ג סעיף ד'): יש
למחות בידי הנוהגים להטמין מערב שבת קמקום
של מים חמים ונותנים אותם לתוך הקדירה
בשבת כשהתבשיל מצטמק. ע"כ. [ואמנם לשיטת
הסוברים דאין בשול אחר בשול בדבר לח, יש
להקל בזה, אף נודע דלדין קמא לו שיש בשול
אחר בשול בדבר לח].

ובבית יוסף (שם) הביא מהכל בו טעם נוסף לאסור
בנ"ד, וז"ל הכל בו: פשט המנהג בנשים שנותנות
בחמין מים שנתבשלו וליכא משום בשול, וצריכות
להזהר שלא לתת אותם המים בעוד שהקדירה
ע"ג האש, לפי שהן מערבבות ומגסות הקדירה כדי
לערב יפה יפה, וקיי"ל מגיס חייב משום מבשיל,
אפלו בקדירה מבשלת כל זמן שהיא על האש.
ע"כ. והינו שיש חשש שמא יערבו יפה, אבל אין
האסור בשפיכת המים חמים משום מגיס ע"י
השפיכה עצמה.

ומכאן העיר בספר מאור השבת (עמוד תנא) על מה
שכתב בשמירת שבת כהלכתה (פרק א' סעיף טז)
דמתיר ליצוק לתוך הקדירה [לדידהו] אף שיצוק
בנחת. ומדברי הכל בו מבאר שבשפיכה עצמה אין

בהם, כשמערים אותם מתוך הקמקום, פסקה
רתיחתם לאלתר, ואינם יכולים לבשיל, כמו שאמרו
בירושלמי (שבת פ"ג ה"ה), שעירוי אינו ככלי ראשון,
והוא כדין כלי שני שאינו מבשיל, ומתבשלים בקדירה
שהיא כלי ראשון, כי מים מבשלים שפסקה
רתיחתם יש בהם משום בשול. וכן כתב כל זה
בעליות דרבנו יונה (ב"ב יט.). ע"ש. וכן הובא בגמרא
יוסף (פרק ב' דבבא בתרא יט.) ע"ש.

והר"ן (שבת, ריש פרק במה טומנין מח.) הביא דברי רבנו
יונה, וכתב לחלק על זה, משום שהלכה רוחת
בדינו (שבת קמה:), כל שבא בחמין מלפני השבת
שורין אותו בחמין בשבת, לפי שאין בשול אחר
בשול. ולא ידענו הפרש בין מים מבשלים לתבשיל
אחר, והדבר צ"ע ובדיקה. ע"כ. (וכ"כ הר"ן בחדושים
הפניחים להריטב"א שבת מח. בד"ה ומנהגינו).

והמאירי (שבת, ריש פרק כירה, בד"ה זו היא, עמוד קמ"ב),
הביא דברי רבנו יונה הנ"ל, שערער על מה שנהגו
לערוך מים רותחים לתוך קדירת תבשיל שנצטמק,
שאפלו שניהם היד סולדת בהם, ערוי אינו כדין
כלי ראשון שמבשיל, ומיד כשמערה את המים
פסקה רתיחתם לאלתר, ונעשו כדין כלי שני
שאינו מבשיל, ומתבשלים בתוך הקדירה שהיא כלי
ראשון, ומים מבשלים שפסקה רתיחתם יש בהם
משום בשול, ודברים נכונים הם. ע"כ.

אולם במאירי (שם מ: עמוד קנד, בד"ה מביא) כתב בשם
גדולי הדורות, שכל שנתבשלו המים מאתמול אין
בהם עוד משום בשול, ולכן התירו לערוך מים
חמים בתוך החמין כמנהג של עכשו. ומ"מ יש
אוסרים בנצטנו, ויש באים עליו מצד אחר כמו
שכתבנו למעלה. ע"כ. ומ"ש בשם גדולי הדורות,
כונתו להרשב"א שהובא בבית יוסף (סי' רנ"ג), שדעתו
להתיר בזה, ודלא כרבנו יונה. וכ"כ בשו"ת בשמים
ראש (סימן קפ"ו), שאין דין בשול במים הרותחים
מערב שבת. ע"ש. וכן בארחות חיים (הלכות שבת
אות נ"ג) כתב, שפשט המנהג אצל הנשים להתיר
בזה, ובלבד שלא יעשו כן בעוד הקדירה על האש,
ושכ"כ רבנו יונה שאסור אפלו היו המים חמים
ביותר, אבל ביוזרה עקורה אין בזה משום בשול.

שהית והטמנת תבשיל מערב שבת ה אדרברה בערותך

יוסף פסק להקל (בסוף סימן תקב) הינו כשיש בזה תבשיל, אבל בריקנית אפשר דמודה שאסור. מן אברהם ותוספת שבת. ומרן זיע"א הוסיף בגליון שם: ועין עוד בשו"ת מהרי"ף (סימן כז) שכתב כן, ושם דחה דברי מי שחלק בזה על מרן. ע"ש.

והגאון החזון איש (הלכות שבת סימן לו אות יא) כתב, ונראה דוקא קדירה של חרס ישנה מתר לתן, אבל של מתכת כשהיא ריקנית יש לחוש לבשול, כדאייתא ברמב"ם פ"ט ה"ו, דהמחמם את המתכות עד שנעשה גחלת ה"ז מבשל. ואף אם עדן לא נעשה גחלת נראה דאסור.

אולם בכך החיים שם כתב בשם התוספת שבת, שבקדרות שלנו שכבר נגמרו בתנור של יוצרים, בזה ודאי פשיטא דשרי. ע"ש. ובספר חוט שני ח"א (עמ' קכט) כתב, דבסיר פירקס מתר גם לשיטת החזון איש, כיון שסיר הפירקס נצרך כבר בעשיתו ולא יתחזק יותר מהחם ודינו ככלי חרס. [ובפרט כשמניח על פלטה חשמלית, שבדרך כלל אינה מבשלת ורק שומרת על החם הקיים].

עבר ויצק רותחין לתבשיל שנצטמק

אם עבר ויצק מים חמים לתבשיל שנצטמק, אין לאסור משום כך. ◆ לאכל את התבשיל בשבת. ואם עירה את התבשיל לכלי שני, מתר לערות עליו מים רותחין או צוננים. ומתר לומר לשפחה נכרית ליצוק מים חמים לתוך תבשיל שמצטמק. דמאחר ויש בדבר מחלקת, ואמירה לגוי אסורה מדרבנן, יש לילך בזה להקל (שם).

ובהערה (שם) כתב על פי המבאר בב"י (או"ח סימן תנו ס"ב ד"ה כתב רבנו ירחם) דאכלו אם עשה במזיד שרי, כיון דאיכא מאן דשרי אכלו לכתחלה. וכ"כ הב"י יו"ד (סוף סימן פז סוד"ה ומ"ש וכן אם עמד). וכ"כ הש"ך (יו"ד סימן קכא סק"כ). וכ"כ הסדר טהרה (סימן קצז סק"ה) בנדונו, ונסתיע מדברי המג"א (סימן שכג) לענין טבילת כלים. וכן מבאר בשו"ת מהרש"ם ח"ה (סי' מו דף מ"ח ע"ג ד"ה ונחזור) אודות בית מדרש שבא הגוי ומדליק נרות באשמרת הבקר בשבת, ומתאספים כמה אנשים וקוראים תהלים וכדומה,

אסור מגיס, רק אם יערבו בידיהם. וע"ש שהשיב לו הגרש"ז אויערבאך, ששגג בדין זה בגלל הספר שביתת השבת ועוד אחרונים. ומודים דרבנן הינו שבחיהו. אלא שהיו צריכים לבאר שם שלדעת מרן הש"ע והספרדים אין להקל לשפך מים חמים לקדירה, בין אם שופך בנחת בין אם שופך בבת אחת.

והדבר ברור שמרן אוסר אפלו אם היו המים רותחים שהיד סולדת בהם, שהרי הטעם שכתב בב"י הוא שפסק כח רתיחתו, והינו דתכף כשהמים יצאו מן המקומם פסקה רתיחתם, שיערו אינו ככלי ראשון, כמבאר בש"ע (יו"ד סימן ס"ח ס"י), שיערו אינו מבשל אלא כדי קלפה, ומוכח שאין רתיחת הערוי מחלטת כמו כלי ראשון רותח שמבשל לגמרי. ובפרט לכמ"ש הרמב"ן (ע"ז עד:): שיערו שמבשל כדי קלפה הוא רק מדרבנן. וע"ע בחדושי הרשב"א בתורת הבית (בית ג' שער ג'). ובשו"ת תמים דעים (סי' ע"ה). ובריטב"א (ריקמן, שבת לט. ושם מב:), ובמאירי (שבת מב. ופסחים ל:). ועין בש"ך (יו"ד סי' ק"ה סק"ה), ובפר"ח (סי' ס"ח ס"ק י"ח), ובגר"ה השלחן (שם סק"ד). ולכן כשמערה מים חמים לתוך תבשיל חם, הרי זה חוזר ומבשל את המים, שיש בשול אחר בשול בלח, כמבאר בש"ע (סי' שיח ס"ד), שתבשיל לח שיש בו מרק, יש בו דין בשול אחר בשול. [כנ"ל]. ועין עוד בילקוט יוסף (שם) מה שהשיב בארץ לטענת החולקים בזה.

קדירה ריקנית חדשה

מה שאמרנו שמתר לתן קדירה ריקנית להפסיק בין קדרת החמין לאש, הינו אפלו קדירה חדשה. [אחר שהקדרות שלנו נגמרה מלאכתם בבית החרשת] (שם עמוד תקעה).

ובהערה (שם) כתב הנה ז"ל מרן שם: המשכים בבקר וראה שהקדירה תבשילו, וירא פן יקדיח יותר, יכול להסיר ולהניח קדירה ישנה ריקנית על פי הפירה וכו'. ובכך החיים (שם אות סה) כתב, אבל קדירה חדשה אסור, שהרי מלבנה. ואף שהרב בית

אברהם בערותך

שהיה והטמנת תבשיל מערב שבת ה

גם בספר תהלה לדוד (סימן שיח ס"ק כב) כתב כיו"ב, שאין ראיה להתיר בדיעבד אם התיר תבשיל לח שנצטנן, ולסמוך על המתירים, כיון שסברא זו לא נזכרה בשלחן ערוך.

ובאמת שגם הטענה הנז' שאין להקל בדיעבד משום ששיטה זו לא הזכירה בש"ע, אינה מסכמת בפוסקים, דאטו תנאי שקלת מעלמא, וכי נעשה סברת הראשונים כלא היו ח"ו. וכיו"ב כתבו הגאון יד אברהם (יו"ד סו"ס קי), והשד"ח (כללי הפוסקים סימן יג אות ח) דעבדינן ספק ספיקא גם בסברא שלא הובאה בש"ע. ע"ש. וכ"כ בהליכות עולם ח"ח (עמוד רפג), ובטהרת הבית ח"ג (עמ' יח).

ומעתה כיון שעקר דברי הפמ"ג מסכימים שגם במלאכות דאורייתא יש לסמוך על המקלים לענין דיעבד, שפיר יש לנו לסמוך בדיעבד גם לענין ערוי. ובפרט לפי מה שהעלה הרב פרי הגן בדעת המגן אברהם שגם במלי דאורייתא יש להקל בדיעבד היכא שהרבה פוסקים סוברים להקל, וכנ"ל, ודעת ר"ת ור"י דערוי ככ"ר. ודעת הרמב"ן דערוי בשבת פטור אבל אסור, וכ"כ הרשב"א והעטור. ואמנם רב הראשונים סוברים דערוי ככלי שני, וכ"ד דעת רש"י, רשב"ם, הר"ף, המאירי, הרשב"א, הראב"ד, הר"ן, והרא"ה. וכ"פ הפר"ח, ובנין ציון, ערוך השלחן. וכמבאר בשו"ת יביע אמר חלק ד' (חלק אורח חיים סימן לג אות טז). ע"ש. [וראה בילקוט יוסף שבת כרך ג' עמ' קעט]. ועכ"פ בדיעבד חזי לאצטרופי סברת האומרים דערוי ככ"ר.

ושוב ראיתי בלויית חן (עמ' נט) שכתב לדחות דברי התהלה לדוד הנ"ל, והעלה, שאין לאסור בשול אחר בשול בלח שנצטנן בדיעבד משום מעשה שבת, כיון שמעשה שבת אינו אסור אלא מדרבנן, וספיקא דרבנן לקלא, וצ"ל למש"כ המשנה ברורה בשעה"צ (סי' שכג ס"ק לב) בשם הפרי מגדים הנ"ל.

ובאמת שלהדיא כתב הח"י אדם (כלל כ אות טז ונשמט אדם ס"ק יא) להקל בדיעבד בבשול אחר בשול בלח שנצטנן, כיון שיש מתירין אפלו לכתחלה, ונסתיע מדברי המגן אברהם (סימן רג ס"ק לו, וסימן רנד ס"ק יא). ע"ש.

דביעבד מתר להשתמש לאורו, על פי מ"ש בתשובת מהר"י ויל (סימן כד) הובא בב"י אה"ע (סי' קנט ס"ב ריש עמ' תיח) דכל ש"א להתיר לכתחלה, אע"ג דלא קי"ל הכי, מ"מ בדיעבד מתר. וא"כ הכי נמי בנדון דידן כיון שלדעת בעל העטור יש להתיר לומר לגוי להדליק נר לצורך מצוה, אף דלא קי"ל הכי, מ"מ בדיעבד יש להקל. ע"ש.

גם הפמ"ג (סי' שיח סק"י), כתב כיו"ב, וז"ל: וכל שיש ספק פלגתא אם יש בשול או לאו בזה ספק דרבנן לקלא. וכ"כ המשנ"ב (סי' שיח סק"ב) וז"ל: וכל שיש ספק פלגתא בזה אי הוי בכלל בשול או לא, או בשאר מלאכות כה"ג אין לאסור בדיעבד, דכל האסור הנה הוא רק מדרבנן שקנסוהו וספיקא דרבנן לקלא. [פמ"ג אות י, וכעין זה כתב המג"א בסימן שכג ס"ק יא. ועין בס"ק לב. וצ"ע]. עכ"ד. וכוונתו להעיר ממש"כ המג"א (סימן שיח ס"ק לב) והובא במשנ"ב לקמיה (ס"ק עד) לענין ערוי מכיל ראשון כשלא נפסק הקלות, דאסור אפלו בדיעבד, ואמאי לא נסמוך על הסוברים דערוי ככלי שני ואינו מבשל.

ובספר קצות השלחן ח"ה (בבדי השלחן סק"ג) האריך בזה, וכתב, דדוקא אם הפלגתא היא בדרבנן נקטינן להקל בדיעבד, אבל אם לדעת האוסרים הוא מה"ת ופסקינן פותיהו בש"ע, גם בדיעבד יש לאסור. ושכ"כ הגר"ז בקונטרס אחרון (סימן רנג סק"ט) לחלק בזה לדעת המג"א, אלא שהניח בצ"ע. ע"ש.

ואמנם בספר פרי הגן על הפמ"ג (סימן שיח עמ' סח.) אחר שהביא מ"ש הרב קצות השלחן הנז', שכל מה שהקל הפמ"ג הוא רק בבשול דרבנן, העיר ע"ז, והעלה, שגם באסור דאורייתא יש לתפס להקל בדיעבד, ומה שלא הקלו לענין ערוי, הוא משום שכן נפסקה ההלכה בש"ע ולא הובאה דעת המתירין כלל. [וכ"כ כיוצא בזה הפמ"ג (מש"ז סימן לב סוף סק"ב) שאין לצרף לספק ספיקא סברא שלא הובאה בש"ע]. וכתב בסו"ד, דמ"ש המג"א (בסימן רנד ס"ק יא) לסמוך בדיעבד אף על דעה שלא הזכירה בש"ע, הוא משום שהרבה פוסקים הכי ס"ל. ע"ש.

שהיה והטמנת תבשיל מערב שבת ה אדרבה בערותך

אף אם שופך מים מרבים מאד, ובבת אחת, לתוך כלי ראשון שהעבירוהו מעל האש, מתר. ובזה מתר אפלו בצונן, שאין הצוננים מתבשלים בתוך הרותחים אלא מפשירים את הרותחים (שם עמוד תקעז).

ובהערה (שם) כתב במשנה (שבת מא.) מחם שפנהו לא יתן לתוכו צונן בשביל שיחמו, אבל נותן הוא לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירו. ובגמרא מאי קאמר, אמר אביי מחם שפנהו [מהאש] ויש בו מים חמים לא יתן לתוכו מים מועטין בשביל שיחמו, אבל נותן לתוכו מים מרביין כדי להפשירו, ומחם שפנהו ממונו מים לא יתן לתוכו מים כל עקר, מפני שמצרך. ע"ש. ועל פי זה כתב בטור (סימן שיח), מחם של נחשת שהעבירוהו מאצל האש, ויש בו מים חמין, לא יתן לתוכו מים מעטים, מפני שהן מתחממים, אבל נותן בו מים רבים להפשירים, אפלו אם מפעפעין אותו ומחזקין אותו שרי, כיון שאינו מכונן לכו. וראה מה שכתב בזה בבית חדש שם.

לומר לגוי בשבת לחם תבשיל לח

כל מה שאסור לישראל מהדברים הנזכרים, בדיני שהיה והטמנה, אסור לומר לגוי לעשותו, ולכן אסור לומר לגוי להחזיר תבשיל מבשל כל צרכו על גבי אש גלויה. ואם אמר לגוי להדליק האש ולהניח התבשיל עליו, אף שהתבשיל היה מבשל כל צרכו, אסור לאכל ממנו אף לאחר שיצטנן. אבל תבשיל לח שנתבשל מערב שבת [אפלו כמאכל בן דרוסאי] מתר לומר לגוי בשבת להניחו על הפלטה, אף שיגיע לחם שהיד סולדת בו (שם עמוד תקעח).

ובהערה (שם) כתב הרשב"א בתשובה. הובא בבית יוסף סימן רנג. וב"מ"א בהג"ה (שם סעיף ה') בזה"ל: וכל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו אסור לומר לאינו יהודי לעשות, לכן אסור לומר לאינו יהודי להחם הקדרה אם נצטנן, ואם עשה בן אסור לאכלו אפלו צונן. ע"כ.

אלא שבשו"ת חלק לוי (סימן פב) הביא בשם החיי אדם הנזכר דבשול אחר בשול בלח בדיעבד מתר, כיון שיש מתירין אפלו לכתחלה, על פי דברי המגן אברהם (סימן רנג ס"ק לו). והעיר, שלא התיר המגן אברהם אלא בגוי, מה שאין בן בישראל. ע"ש.

אולם החיי אדם הביא גם מש"כ המג"א (בסי' רנד ס"ק יא) דאירי גם בישראל.

ועוד, דלפי מה שהעלה החיי אדם בנשמת אדם (שם ס"ח וס"י) דעל כרחק קימא לן כדעת הרשב"א שאין בשול אחר בשול בלח, ואין כאן בשול דאורייתא וכו'. ע"ש. אם כן לדעתו אין לחלק בין ישראל לגוי, כי בשניהם אין אסור תורה. [והראה לזה הרה"ג רבי אליהו עזריאל שליט"א].

אולם מפשטות דברי החיי אדם (שבת כלל ט סעיף י"א) שכתב: כל העושה מלאכה מן המלאכות האסורות מדאורייתא כגון המבשל בשבת וכן כלם, אם במזיד אסור לו לעולם וכו', ומכל מקום בדבר שיש מתירין לכתחלה, אף דלא קימא לן הכי, מכל מקום בדיעבד מתר. ע"כ. משמע שיש להקל בדיעבד גם באסור דאורייתא לחד מאן דאמר. וראה עוד בלית חן (עמוד קז אות עג). וגם בחזון עובדיה (פסח עמוד קכט ד"ה וגדולה) סמוך על המקלים לענין דיעבד. ע"ש. וכעין זה כתב המגן אברהם (בסימן שכ"ג סק"א).

ומה שכתב גבי אמירה לגוי, הטעם פשוט, דמאחר ואמירה לגוי שבות, כל שהדבר שנוי במחלוקת הפוסקים, יש בו דין ספק ולא ודאי, וספק דרבנן לקלא. וכיוצא בזה כתב מרן החיד"א בשו"ת ברכה (סימן שיח סק"א) גבי אמירה לגוי בבשול אחר בשול בלח. וכיו"ב מבאר בבית יוסף (סי' שיד) גבי פותחת החבית, דכיון דאיכא מאן דשרי [בעל העטור] מתר לומר לגוי. וה"ה הקא. וראה בהערה כ'.

לערות רותחין לתבשיל אחר שהורידוהו מהאש

אסור לערות בשבת מים רותחים לתבשיל שבכלי ראשון שהיד סולדת בו, אף לאחר שהעבירוהו מעל האש.

בערותך אדרבה

באגדה ובהלכה

כז

ארברה בערותיך שְׁהִית וְהִטְמַנְתָּ תַּבְשִׁיל מִמֶּנּוּ שַׁבַּת הַ

אָסֵר לֹמֵר לְגוֹי. אֲבָל לְהַנִּיחַ הַקִּדְרָה עַל אֵשׁ מִוִּכְנָה מִבְּעוֹד יוֹם, מֵאֵן יָמֵר לָן דְּאָסוּר. וְעַל כִּרְחֹף לֹמֵר כֵּן, דְּהֵנָּה בִּבְיַת יוֹסֵף (רִישׁ סִימָן שִׁיד) הֵנָּה, כְּתִב לְהַקְלֵי עַל יְדֵי גוֹי "כִּינּוּ דְאִיכָּא מֵאֵן דְּשָׁרִי", וּלפ"ז גַּם בְּנִדּוֹן דִּידָן צָרִיךְ לְהַתִּיר בְּבִשּׁוּל אַחֵר בִּשּׁוּל בִּלְחָ, כִּינּוּ דְאִיכָּא מֵאֵן דְּשָׁרִי. וְאִם כֵּן יִגְדַּל הַתַּמָּה אִמְאִי מִן הַבֵּית יוֹסֵף הָעֵתִיק הָכָא בְּשִׁתְיָקָה אֶת דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א. וְעוֹד יוֹתֵר קָשָׁה, דְּהָא הַרְשָׁב"א אִיְהוּ סְבִירָא לֵה דָאִין בִּשּׁוּל אַחֵר בִּשּׁוּל גַּם בִּלְחָ, וְאִם כֵּן אִמְאִי הַחֲמִיר לֹמֵר לְגוֹי לְהַחֵם הַקִּדְרָה אִם נִצְטָנָן.

וְעַל כִּרְחֹף הַבְּאֹר הַפְּשׁוּט הוּא, דְּהָכָא אִירִי בְּדָבָר שְׁאָסוּר לְכָלִי עֲלֵמָא, אֲבָל בְּכָל דְּכִתְּא דְאִיכָּא מֵאֵן דְּשָׁרִי אֵין הָכִי נִמִּי שָׁרִינָן עַל יְדֵי גוֹי. וְהַרְמָ"א שְׁמַחֵק תַּבּוֹת אֱלֹהִי, לְהַדְלִיק הָאֵשׁ, הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּאִירִי בְּדִינֵי שְׁהִיָּה וְהִטְמָנָה, וְכָל מִי שְׁעֵבֵר עַל דִּינֵים אֱלֹהִי, שְׁאָמֵר לְגוֹי לְהַשְׁהוּת עַל אֵשׁ גְּלוּיָה בְּאִפְּן הָאָסוּר לְכָלִי עֲלֵמָא, כְּגוֹן בְּכּוּפָּח, אוֹ בְּדִינֵי חֲזָרָה עַל אֵשׁ גְּלוּיָה, בְּכַהֲאֵי גֻּנָא אָסוּר לְאַכְלוּ אֲפֻלוּ צוּנָן, מִשּׁוּם קִנְס. וְכֵן מִבְּאֹר מִדְּבָרֵי הַמִּנּוּן אֲבִרְהָם (ס"מ לוֹ) שְׁכַתְּבָה, דְּהֵינּוּ לְהַדְלִיק אֵשׁ וּלְהַחֵם הַקִּדְרָה, דְּאֵלּוּ לְהַחֵם הַקִּדְרָה [בְּלֹא לְהַדְלִיק הָאֵשׁ] סְבִירָא לֵה לְהַרְשָׁב"א דְּאֲפֻלוּ לְיִשְׂרָאֵל שָׁרִי לְעִשּׂוֹתוֹ, כְּמוֹ שְׁכַתְּבָה בְּסִימָן שִׁיחַ סט"ו, כִּינּוּ שְׁאִינוּ נוֹתְנֵי עַל גְּפִי הָאֵשׁ אוֹ הַכִּירָה מִמֶּשׁ. וְהַרְמָ"א כְּתִב סֶתֶם אָסוּר לֹמֵר לְעַכּוּ"ם לְהַחֵם הַקִּדְרָה וְכו' וְסְבִירָא לֵה דְלִדְיָן דְּסְבִירָא לָן דְּאָסוּר לְחַמּוֹ מִדְּאִוְרִיתָא, אָסוּר לֹמֵר גַּם לְעַכּוּ"ם. וְאִם עָשָׂה כֵּן אָסוּר אֲפֻלוּ בְּדִיעֵבֵד, וְכַמּוּ"ש בְּדִין הַחֲזִיר עַכּוּ"ם עַל גְּפִי כִירָה. וְכִיְהוּ יֵשׁ לֹמֵר דָּאֵם לֹא חַמּוֹ הַעַכּוּ"ם עַל גְּפִי הָאֵשׁ אוֹ הַכִּירָה מִמֶּשׁ, יֵשׁ לְהַקְלֵי, אַחֵר שְׁגִדּוּלֵי הַפּוֹסְקִים מִתִּירִים אֲפֻלוּ לְיִשְׂרָאֵל לְעִשּׂוֹתוֹ. ע"ש.

וְהֵן אִמְתָּ שְׁמִבְאָר בְּבִאֹר הַלֵּכָה (ד"ה לְהַחֵם הַקִּדְרָה) שְׁדַעַת הַרְמָ"א לְאָסֵר גַּם בְּנִתְיַנְתָּ קִדְרָה עַל אֵשׁ מִוִּכְנָה, וְהִבִּיא מ"ש בְּבִרְכֵי יוֹסֵף בְּשֵׁם אֶחָד מִן הָאֲחֵרוֹנִים שְׁמִצְדָד לְהַקְלֵי אֲפֻלוּ בְּדָבָר שֵׁישׁ בּוֹ מֶרֶק לְהַחֵם עַל-יְדֵי הָאוּר, אִם נִצְטָנָן, אִם אִינוּ נוֹתְנֵי עַל גְּפִי הָאֵשׁ אוֹ הַכִּירָה מִמֶּשׁ, שְׁסוּמָה עַל הַסּוּבָרִים דָּאִין בִּשּׁוּל אַחֵר בִּשּׁוּל אֲפֻלוּ אִם נִצְטָנָן. וְצ"ע אִם לְסַמָּךְ עַל זֶה, דְּמִסִּימָן זֶה לֹא מִשְׁמַע כֵּן. אֶךְ אִם

וְאִמְנָם כֹּל זֶה הוּא בְּאִמְרָה לְגוֹי לְעִשּׂוֹת בְּשַׁבַּת דְּבַר הָאָסוּר לְכָלִי עֲלֵמָא לְעִשּׂוֹתוֹ, וְכְגוֹן לְהַחֲזִיר תַּבְשִׁיל עַל אֵשׁ גְּלוּיָה, אוֹ לְהַטְמִין בְּשַׁבַּת, וְכִיּוּצָא בְּזֶה, אֲבָל בְּאִפְּן שְׁנַחֲלָקוּ בּוֹ הַפּוֹסְקִים אִי שָׁרִי לְיִשְׂרָאֵל לְעִשּׂוֹתוֹ אוֹ לֹא, כְּגוֹן בְּבִשּׁוּל אַחֵר בִּשּׁוּל בְּדָבָר לַח, אֶף שְׁאֵנוּ מִחְמִירִים גְּבִי יִשְׂרָאֵל מִשּׁוּם סֶפֶק דְּאִוְרִיתָא, אִפְתִּי תוֹרַת סֶפֶק הוּא, אַחֵר שְׁלֹא הִכְרַעַה הַהֲלָכָה בְּרֵאיוֹת תַּלְמוּדִיּוֹת, וּמִמִּילָא לְגַבִּי אִמְרָה לְגוֹי הוּי סֶפֶק דְּרַבְנָן וּלְקָלָא. וְכִמּוֹ שְׁנַתְּבָאָר בִּילְקוּט יוֹסֵף שַׁבַּת כֶּרֶךְ ב' (עֲמוּד רִמָּא).

וְרֵאיוֹה לְדָבָר מִתּוֹס' בִּיצָה (כֹּט: ד"ה אֲגַבֵּר דְּפִתּוּרָא), שְׁעִשּׂוּ פִשְׁרָה בֵּין דְּבָרֵיהֶם שְׁאָסְרוּ תַּחֲלַת הַרְקָדָה בְּיוֹם טוֹב, לְפָרוּשׁ רִשְׁבָ"ם שְׁהַתִּיר אֲפֻלוּ תַּחֲלַת הַרְקָדָה, וְסִימָנוּ, שֵׁישׁ לְסַמָּךְ עַל רִשְׁבָ"ם לְהַתִּיר לְשַׁפְּחָה נְכָרִית תַּחֲלַת הַרְקָדָה. ע"ש.

וְעוֹד רֵאיוֹה לְדָבָר, מָמָה שְׁכַתְּבָה מִן בב"י (רִישׁ סִימָן שִׁיד), גְּבִי שְׁבִירַת פּוֹתַחַת הַחֲבִית שֵׁישׁ בְּזֶה מִחֻלְקַת לְגַבִּי יִשְׂרָאֵל, וְכַתְּבָה הָאָגוּר, שְׁמִימִיו לֹא רֵאָה שְׁמִקְלִין בְּזֶה, וְכַתְּבָה הַבֵּית יוֹסֵף, וְכִיְהוּ עַל יְדֵי גוֹי אֵין לְהַחֲמִיר כֹּל כֵּן, מִשּׁוּם דְּאִיכָּא מֵאֵן דְּשָׁרִי. ע"ש. וּלפ"ז גַּם בנ"ד יֵשׁ לְהַתִּיר בְּבִשּׁוּל אַחֵר בִּשּׁוּל בִּלְחָ, כִּינּוּ דְאִיכָּא מֵאֵן דְּשָׁרִי.

וְאִמְנָם אֲבָרָה אֶחָד הָעִיר בְּסִפְרוֹ בְּדִין זֶה מָמָה שְׁכַתְּבוּ הַב"י וְהַרְמָ"א הֵנָּה, דְּאָסוּר לֹמֵר לְגוֹי "לְהַחֵם" הַקִּדְרָה אִם נִצְטָנָן. וּמִלְשׁוֹן לְהַחֵם מִשְׁמַע דְּגַם בְּבִשּׁוּל אַחֵר בִּשּׁוּל בְּדָבָר לַח אֵין לְהַתִּיר. וְאֶף שְׁדִין זֶה כְּתִבּוֹ הַרְמָ"א בַּהֲג"ה, וְלֹא הוּבָא בַּש"ע, וְאֵינוּ קִבְּלֵנוּ רַק הוּרָאוֹת הַש"ע וְלֹא הוּרָאוֹת הַרְמָ"א, כְּמוֹ שְׁבָאָר בְּסִפְרָא עֵין יִצְחָק, מִכָּל מְקוֹם הָכָא כִּינּוּ שְׁדַבְרֵי הַרְשָׁב"א הוּבָאוּ בְּשִׁתְיָקָה וְהַסְכָּמָה בִּבְיַת יוֹסֵף, בּוֹדָאֵי דְנִקְטִינָן כֵּן לְהַלְכָה גַּם לְדִידָן, וְאִ"כ הִיאָה כְּתִב בִּילְקוּט יוֹסֵף לְהַתִּיר בְּבִשּׁוּל אַחֵר בִּשּׁוּל בְּדָבָר לַח ע"י אִמְרָה לְגוֹי.

אוּלָּם כְּבָר הִשִּׁיב עַל זֶה בִּילְקוּ"י שַׁבַּת כֶּרֶךְ ג' (עמ' רלח), דְּהַמְעִינָן בְּמִקּוֹר הַדְּבָרִים בְּתַשּׁוּבַת הַרְשָׁב"א וּבב"י, יִרְאָה שְׁהַלְשׁוֹן שֵׁם "אָסוּר לֹמֵר לְגוֹי לְהַדְלִיק הָאֵשׁ וּלְהַחֵם הַקִּדְרָה" וְהָרִי הַדְּלִקַת הָאֵשׁ הִיא בּוֹדָאֵי אָסוּרָה לְכָלִי עֲלֵמָא, וּמִשּׁוּם הָכִי

שהית והטמנת תבשיל מערב שבת ה אדרברה בערותך

אין פונת המהרש"ל להתיר במחלקת הפוסקים במלאכה דאורייתא. ע"ש.

והו אמת שכן נראה מדברי הפמ"ג (א"א ס"ק יא), ולכן כתב: ולדעת הים של שלמה כל שיש פלגתא דרבותא והלכה כמאן דאוסר אפלו הכי אסור כי אם שבות דשבות במקום מצוה. ע"כ. אך לכאורה יש לבאר בדברי המהרש"ל דאורייתא אפלו במלאכה דאורייתא, שהרי לא נגע בדברים אלה באסור דרבנן, וקאי שם אפלו במלאכות דאורייתא, ולא הזכיר כאן כלל מפלל זה שהובא במרן (סי' שז ס"ה) דשרי שבות דשבות במקום הפסד וכו', אלא אחר שהביא המחלקת בין ר"י וזהר' אלעזר בדין פותחת החבית, סיים פנ"ל, ומשמע דלאו דוקא במלאכות דרבנן הקל בזה בהפסד מרבה וכדו', דאל"כ היה לו להזכיר מחלוקת זה. ופשטות לשונו יותר משמע דאורייתא אפלו במלאכות דאורייתא. ונמצא שגם הוא הקל לצורך מצוה והפסד מרבה וכדו'. ובלא"ה נתבאר בילקוט יוסף שהעקור לדינא כדברי רב האחרונים להקל בזה גם בלא הפסד מרבה ונחפז על הדבר וכו'.

תדע דהכי הוא, שהרי דברי המהרש"ל העתקו במשנה ברורה (סימן שיד ס"ק לו), [ובבאר היטב שם סק"ו], ואי נימא דלא התיר אלא במלאכה דרבנן, משום שבות דשבות לצורך מצוה, אם כן היאך כתב בבאור הלכה (בסימן רנג) לגבי בשול אחר בשול על ידי עכוס, ד"אם הוא לצורך שבת ואין לו עצה אחרת, אפשר דיש לסמוך על זה". ע"כ. הרי אחר שהעתיק בסימן שיד את דברי המהרש"ל, לא היה לו להתיר בבשול אחר בשול בדבר לח, שהרי ידוע שלדעת הסוברים דיש בשול אחר בשול בדבר לח, האסור הוא מה"ת, והדבר מוכח מפמה דוכתי, כאשר האריך במקום אחר, ומוכח שגם במלאכה דאורייתא דעת הבאור הלכה שאם אין לו עצה אחרת יש לסמוך ע"ד הברכ"י, ועל פרחק שמה שהביא דברי המהרש"ל לסמוך להקל במקום צורך הרבה וכו' הוא גם במלאכה דאורייתא.

ועוד, שהרי המשנ"ב (סי' שב סק"ו) כתב לענין נקוי הבגד מאבק בשבת, שעל ידי אינו יהודי יש לסמוך

הוא לצורך שבת ואין לו עצה אחרת, אפשר דיש לסמוך על זה. ע"כ. הרי מבאר שהבין בדעת הרמ"א שיש להחמיר בזה. וראה עוד במשנ"ב (ס"ק צב). אבל אין שום הכרח שכן היא דעת מרן הב"י, דמה שהביא את תשובת הרשב"א הוא דוקא בהדלקת אש, אבל אמירה לגוי להניח על גבי פלטה חשמלית תבשיל לח צונן, ליכא אסור, דאי משום בשול הרי לדעת הרשב"א והרמב"ם והרמב"ן בלא"ה אין בשול אחר בשול אפלו בדבר לח, ואי משום אסור מחזי כמבשל, ושמא יתן לח צונן על הפלטה [וכמ"ש המג"א להסביר אמאי אסור להחזיר על אש גרופה וקטומה היכא שהוריד את הקדירה מעל האש והניח על גבי קרקע, דאסור להחזירה אפלו אם התבשיל רותח, והינו משום דמחזי כמבשל, ובכל נתינה חדשה איכא חששא שמא יתן תבשיל לח כשהוא צונן], הנה בפלטה עכ"פ ליכא לחששא זו, שכבר כתב הרשב"א [הובא בבאורי הגר"א], דליכא מחזי כמבשל אלא במקום שפיתת קדירה לבשול ברב פעמים. וכיון שעל פי רב אין מבשלים בפלטה של שבת, ממילא ליכא בזה מחזי כמבשל, ועדיפא מקדירה ריקנית דסימן רנג ס"ג.

ומה שהעיר עוד שם במה שכתב בילקוט יוסף בדעת המהרש"ל, הנה ז"ל המהרש"ל בים של שלמה (ביצה פ"ד סימן ט'): ואני אומר מאחר שדברי ר"י נכונים [לאסור לשפך פותחת החבית, כפי שהובא בטור סימן שיד], ולא התירו אלא כעין קשירת חבל, א"כ כל מה שאסור לעשותו אסור נמי לומר לכותי לעשותו. ואין להתיר ע"י כותי כי אם בהפסד מרבה, או שטרוד ונחפז הרבה לצורך מצוה. ע"כ. ובילקו"י פרש כונתו שבכל דכתא דאיכא פלגתא, גם במלאכה האסורה מדאורייתא, אפשר לסמוך על המקלים רק בהפסד מרבה ונחפז על הדבר וכו', כדגמט מה שאמרו (בסי' שז ס"ה) גבי שבות דשבות. אולם בספר הנ"ל הבין שכונת המהרש"ל דוקא במלאכות דרבנן. ומה שהתיר המהרש"ל בזה בהפסד מרבה, הוא ככל אסור דרבנן דשרי ע"י אמירה לגוי בהפסד מרבה ונחפז על הדבר וכו', וה"ה במחלקת הפוסקים, אבל

על דעה ראשונה להקל, ובפרט דאיכא לפעמים משום כבוד הבריות בזה. ע"ש. ומבאר דבמקום צרך סמך על האי כלל, דכל היכא דאיכא פלגתא דרבנותא, סמכינן על סברת המקלים. ועל כרחק שגם בדברי המהרש"ל הבין כן, ולכן הביא את דבריו בסימן שיד, ולא ראה בזה סתירה.

וכתב בזה בילקוט יוסף שבזמנו שאל את מרן זיע"א דעתו בזה, והסכים עם כל מה שכתב להקל. ומאחר יותר אף כתב בזה בשו"ת יבי"א ח"ז (עמוד קלא), ושם העלה כדבריו ממש, שהעקר בדברי האחרונים שכתבו כלל זה.

ואף שבספר מחזיק ברכה (סימן שיחסק"ד) כתב שיש קצת פנים להקל על ידי גוי כיון שיש מחלוקת. מוהרי"ך בשו"ת זרע אמת (או"ח סי' מ). ע"כ. ומשמע שאינו מכריע הדבר להתר, הנה בשו"ת ברכה (סק"א) כתב בפשיטות להתר. ומה שכתב בהקדמתו דבכל מקום שמזכיר דברי איזה פוסק אינו מכרח דסבירא לה הכי, הנה בנ"ד אחר שבמחזיק ברכה הראה פנים להקל, ובשו"ת ברכה סתם להקל, לפיכך נראה שכן עקר לדניא. [וראה בילקוט יוסף שבת כרך ג' מהדורת תשס"ד, שהאריך עוד בזה].

דברי המשנה ברורה ברין זה - לומר לגוי לחמם דבר לח - אינו לדעת מרן

ולפי זה מה שכתב במשנה ברורה (סימן רג ס"ק צה), דאסור לומר לגוי לתת קדרה אפלו אם לא יתנה על גבי האש או הכירה ממש, כיון שנצטנן לגמרי. ע"ש. הנה זה אינו מכרח לדעת מרן, שהרי בבית יוסף העתיק דברי הרשב"א במקומו, שלא אסר באמירה לגוי גבי בשול אחר בשול אלא כשאומר

לגוי להדליק האש, [או כשאומר לגוי להחזיר על אש גלויה, או להטמין בשבת, וכיו"ב], אבל בלא זה מתר, וכמו שהבינו בדעת מרן הש"ע, החיד"א בשו"ת ברכה (ריש סימן שיח) ועוד אחרונים. דאי לא תימא הכי בדעת מרן, יסתרו דבריו ממה שכתב בסימן שיד, דכיון דאיכא מאן דשרי על ידי ישראל, יש להקל על ידי אמירה לגוי. והא גם בבשול אחר בשול איכא מאן דשרי על ידי ישראל, ואמאי לא יתיר לומר לגוי. ועל כרחק דמה שהעתיק בבית יוסף לשון הרשב"א הוא בדוקא, דדוקא להדליק האש אסור לומר לגוי, אבל מתר לומר לגוי לתת תבשיל לח צונן על גבי הפלטה בשבת, כל דליכא למיחש למחזי כמבשל. ונמצא שדברי המשנה ברורה אינם תואמים לדעת מרן השלחן ערוך. [וצ"ע מדבריו בסימן שב סק"ו]. ואין להקשות דא"כ מאי קמ"ל בזה, די"ל קמ"ל דאם עשה כן אסור לאכלו אפלו צונן. ודו"ק. וראה בבאור הלכה.

וכבר הזכיר מ"ש בבאור הלכה (ד"ה להחם הקדרה) שהביא דגמא לדין זה, בדבר יבש שנתבשל מכבר ונצטנן לגמרי, דאף שאין בו משום חשש בשול עוד, אפלו הכי אסור לחממו בתנור, אפלו על ידי אינו יהודי. [דאף דתנורים שלנו הם ככירה, הלא גם על גבי כירה אסור בחזרה כשאינה גרופה, ואפלו כשהוא חם אסור. ולדעת הפגן אברהם (בס"ק ל"ו) גם בגרופה אסור כשנצטנן לגמרי, דהוה לה כמושיב לכתחלה]. וענן בסוף סימן שי"ח מה שכתב השערי תורה בשם המהרי"ט, להקל בדבר יבש שאין בו מרק לתנו תוך התנור על ידי אינו יהודי, אף לכתחלה, ובסימן זה משמע מפמה פוסקים דאין סוברים כן. וענן בפגן אברהם (סקל"ו). ובתוספת שבת. ומפל מקום נראה דיש לסמוך עליו לצרך שבת להקל בזה, וכנ"ל בשם הפרי מגדים. וכבר נתבאר דלדין שפיר נקטינן להקל בדעת החיד"א, והזרע אמת, ושכן משמע מהבית יוסף סימן שיד.

בשורה טובה לשוחרי התורה ולומדיה

בסייעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"יגדיל תורה באגדה"

חמישה כרכים
לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נרבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חזק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים

"יגדיל תורה באגדה"

ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולחקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

לפרטים ניתן ליצור קשר בפל': 0509013000, 0506491414

בונים את בית ה'

משכן לאביר יעקב

182 ש"ס << גימטריה יעקב

שותפות חודשית בבניית

מקום תורה, תפילה וטהרה

כל תורם - שותף.

כל שותף - אבן בבניין.

זה הזמן לקחת חלק.

